

Бач

Чытайце ў нумары:
Сцежкі сцякаюцца
да сельсавета ● Руно
залатое ● Парты-
занка Каця ● Купа-
лаўчанкі ● Апавя-
данне „Мужныя“ ●
Ад сям'і, ад дзяцей
● Сезон, мода, атэлье

**работніца
і сялянка**

11

1970

З'ЕЗД НАСУСТРАЧ

Перадавая даярка калгаса імя Чапаева Мсціслаўскага раёна Лідзія Сцяпанаўна Кулачкова змагаецца за высокія надой малака.

Багаты і спраўны машынны парк саўгаса імя Фрунзе Дзяржынскага раёна.

На відэаму: галоўны інжынер саўгаса камуністка Яўгенія Сантаровіч з механізатарам Сяргеем Гурным.

НЕЗВЫЧАЙНЫ

ГОД

Сёлетні год — незвычайны год. Савецкія людзі ўрачыста адзначылі 100-годдзе з дня нараджэння Ул. І. Леніна, заснавальніка нашай сацыялістычнай дзяржавы, геніяльнага правадчыра, які вызначыў шляхі ў светлы сённяшні дзень. Сёлетні год — гэта завяршаючы год пяцігодкі. Сёлета мы рыхтуем працоўныя падарункі XXIV з'езду нашай партыі, які адбудзецца ў сакавіку 1971 года.

З'езд вызначыць шляхі развіцця краіны, а разам з гэтым закране і лёс кожнага з нас. Бо ўсё, што будзеца ў нашых гарадах і вёсках, усё, што здзяйсняецца — ад малага да самага вялікага, перш за ўсё звязана з клопатамі партыі аб чалавеку, яго дабрабыце, яго культурным росце. Кожны член нашага сацыялістычнага грамадства не аддзяляе сваё асабістае ад дасягненняў грамадскіх, радуецца і захапляецца ростам эканомікі і культуры краіны. Радуецца таму, што ведае: кожная новая школа — для яго дзяцей, кожнае новае прадпрыемства — для ўздыму эканомікі краіны і адначасова яго ўласнага дабрабыту.

Мы жывем у цікавы і незвычайны час, калі бурна развіваецца і ўкараняецца ў вытвор-

часць навукова-тэхнічны прагрэс. Нашы заводы і фабрыкі, калгасная вытворчасць аснашчаюцца новай магутнай і дасканалай тэхнікай, якая дае магчымасць павысіць эфектыўнасць грамадскай вытворчасці. Укараненне новай тэхнікі і тэхналогіі, паляпшэнне якасці прадукцыі, зніжэнне яе сабекошту дапаможа нам дабіцца новага эканамічнага ўздыму краіны. Працоўныя Беларусі, як і ўсёй Савецкай краіны, рыхтуюцца сустраць XXIV з'езд Камуністычнай партыі новымі дасягненнямі. На фабрыках і заводах, будаўнічых пляцоўках, у калгасах і саўгасах з кожным днём усё шырэй разгортваецца сацыялістычнае спаробніцтва ў гонар з'езда. У гэтым спаробніцтве кожны працаўнік, кожная працаўніца імкнуча ўнесці свой асабісты ўклад у агульную справу, у справу камуністычнага будаўніцтва.

Калектывы прадпрыемстваў актыўна змагаюцца за нарошчванне вытворчых магутнасцей, удасканальваюць арганізацыю працы і кіраванне вытворчасцю. Адзін за другім рапартуюць яны аб выкананні сваіх абавязальстваў. Яшчэ ў другой палавіне жніўня працаўнікі Баранавіцкага баваўнянага камбіната датэрмінова, у падарунак

XXIV з'езду партыі, выканалі свой пяцігадовы план. Сацыялістычнае спаробніцтва баранавіцкіх тэкстыльшчыкаў разгортваецца з новай сілай. Яны вырашылі даць звыш гадовага задання больш як на два мільёны рублёў прадукцыі, сэканоміць каля сотні тон бавоўны, значна павялічыць прадукцыйнасць працы.

У пачатку верасня выканаў гадавы план продажу мяса дзяржаве калектыв Смалевіцкай птушкафабрыкі. Ён даў 2291 тону высакаякаснага птушынага мяса — на 31 тону больш, чым заплававана. Заданне па продажу яек перавыканана амаль на 300 тысяч штук. Птушкафабрыка ганарыцца сваімі перадавікамі вытворчасці — гэта начальнік цэха Валянціна Турбавец, заатэхнік Ганна Старыкава, птушніцы Алеся Герашчанка, Надзея Булыга, птушніцы-аператары бройернага цэха Ульяна Пятрова, Валянціна Граноўская, Вольга Пляшкewіч і многія іншыя. Калектыв старанна працуе над выкананнем сацыялістычных абавязальстваў, узятых у гонар надыходзячага з'езда партыі, імкнуча да канца года атрымаць не менш як паўтара мільёна рублёў звышпланаванага прыбытку.

50 4358

На гэтым здымку вы бачыце перадавую мантажніцу Мінскага электратэхнічнага завода камсамолку Людмілу Буранкову за зборнай панелі.

Фота І. Змітровіча (БЕЛТА)

Два гады назад, скончыўшы Разанскі станкабудаўнічы тэхнікум, Галя Дымава прыйшла працаваць у аддзел галоўнага тэхнолага Барысаўскага завода аўтаатрактарнага электраабсталявання. Цяпер яна канструітар прадпрыемства, сакратар камітэта камсамола завода-кіраўніцтва.

Фота А. Церлюкевіча (БЕЛТА).

Чацвёрты год мінская фабрыка «Камунарка» трымае першынства ва ўсесаюзным спаборніцтве харчовых прадпрыемстваў. Калектыў фабрыкі ўключыўся ў сацыялістычнае спаборніцтва ў гонар надыходзячага XXIV з'езда КПСС.

На здымку: лепшыя работніцы загортчнага аддзялення цукерачнага цэха Л. А. Пукач і Г. С. Аўдзеева.

Фота Ул. Вяхоткі.

У шэрагу перадавых прадпрыемстваў беларускай сталіцы выступае Мінскі камвольны камбінат, дзе пераважную большасць рабочых складаюць жанчыны. Узначальвае гэты камбінат Марыя Сцяпанавна Конанова. Калектыў ужо даўно выпускае прадукцыю звыш гадавога плана. Тут укараняюцца ў вытворчасць шматлікія рацыяналізатарскія прапановы і вынаходствы, змагаюцца за зберажэнне сыравіны, матэрыялаў, цеплавой і электрычнай энергіі.

З вялікім уздымам працуюць матарабудаўнікі. Стаўшы на перадз'ездаўскую вахту, паспяхова выконвае сацыялістычныя абавязацельствы калектыў электрацэха Мінскага маторнага завода. Штодзённа перавыконваюць вытворчыя нормы Марыя Галавенчык і ўдарніца камуністычнай працы Антаніна Пажытка. Гэтыя дзяўчаты выпускаюць прадукцыю толькі выдатнай якасці, карыстаюцца вялікай павагай сярод калектыву. Нездарма ім давяраюць самыя складаныя заданні.

Ганарацца на Мінскім тонкасуконным камбінаце прадзільшчыцай Г. М. Лапатка. Вось ужо чатыры гады яна выпрацоўвае толькі першагатунковую

прадукцыю, у ліку першых падтрымала пачын знатнай кастрамской ткачыхі В. Н. Плятнёвай. У рэспубліканскім спаборніцтве на лепшае рабочае майстэрства сярод прадзільшчыц Г. М. Лапатка заняла першае месца. З гонарам і павагай называюць на гэтым прадпрыемстве імя камуністкі В. М. Саламахі, яна ў ліку першых выканала пяцігодку. Варвара Міхайлаўна паспяхова асвоіла работу на новых бесчаўночных станках, прапанаваныя ёю новыя формы работы значна павысяць прадукцыйнасць працы.

Аднымі думкамі, аднымі імкненнямі з працаўнікамі горада жывуць тыя, хто дае краіне збожжа, мяса, малака, гародніну, сыравіну для прамысловасці. Новымі перамогамі завяршаюць сельскія працаўнікі апошні год пяцігодкі. Усе іх намаганні накіраваны на выкананне перадз'ездаўскіх абавязацельстваў, няспынна ідзе масавае спаборніцтва палыводаў і жывёлаводаў, ва ўсіх калгасах і саўгасах гарача змагаюцца за дастойную сустрэчу XXIV з'езда партыі.

Усё больш урадлівай становіцца беларуская зямля, багачеюць калгасы, узнімаецца дабрабыт сялян. У калгасе імя Су-

ворава Любанскага раёна намалацілі па 40 з лішкам цэнтнераў збожжа, сабралі па 200 цэнтнераў бульбы з гектара. Ідучы насустрач з'езду партыі, калгаснікі ўзялі на сябе высокія абавязацельствы. Тут завяршаецца будаўніцтва вытворчых памяшканняў з механізацыяй працаёмкіх працэсаў, робіцца ўсё, каб забяспечыць далейшы рост ураджаяў не менш як на 10—15 працэнтаў, павялічыць вытворчасць мяса і малака.

Працаўнікі сельскай гаспадаркі вызначаюць рубяжы но-

вай пяцігодкі. У саўгасе «Карэлічы» разлічваюць у 1975 годзе атрымаць на сто гектараў сельгасугоддзяў па 1500 цэнтнераў малака. Гэты план будзе ажыццёўлены: лепшыя даяркі саўгаса Марыя Брычкоўская і Марыя Палянская ўжо надойваюць за год звыш чатырох тон малака ад каровы.

Дастойную сустрэчу партыйнага з'езда з энтузіязмам рыхтуюць рабочыя, калгаснае сялянства, інтэлігенцыя, нашы слаўныя працаўніцы-жанчыны. Пажадаем жа ўсім ім вялікага плёну!

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

работніца і сялянка

№ 11

ЛІСТАПАД
1970

ШТОМЕСЯЧНЫ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ І ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ЧАСОПІС

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

год выдання сорак шосты

Выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Дзяржаўная бібліятэка
Беларусі

СЦЕЖКІ СЦЯКАЮЩА

Калі ўстаць на світанні, выйсці на вуліцу ды прайсці вёскай — хараша: у ранішняй цішыні асабліва выразны спакой блакітнага неба, наўкола сінеюць лясы. Ад Пцічы, што падкоўкай агінае сядзібы, цягне вільготнай нізоўкай, пахне рыбнай лускай. У садах, збіраючыся ў адлёт, шумна перамаўляюцца шпакі, і будзяць працаўніцу-раніцу сваімі галасамі заўсёды неспакойныя трактары. Вечарамі ж, калі ўжо спадзе дзённая цяплынь, але ў паветры яшчэ трымаецца смалены настой навакольных бароў і прынесены з лесу ў кошыках пах грыбного ўраджаю, таксама хараша: міла трывожаць душу ўсё тыя ж гукі прырэчча, хіба што дапоўненыя размашыстым усплэскам сома, глухім ударам вясла аб край лодкі. І раптам жа як нахлыне, як дыхне зямною вільгацю, палявым водарам! Лілія Станіславаўна міжволі прыцішвае хаду і адчувае, як солідка кружыцца галава, як нейкая незразумелая сіла прымушае хоць трошкі

Сёлета калгас «Сейбіт» Калінавіцкага раёна на кожныя 100 гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў плануе атрымаць па 550 цэнтнераў малака. Лепшая даярка раёна Герой Сацыялістычнай Працы Таццяна Паўлаўна Лукашэнка абавязалася надаць ад кожнай каровы сваёй групы па 4350 кілаграмаў малака. Абавязацельствы заслужаная даярка паспяхова падмацоўвае справай.

Фота Ч. Мезіна (БЕЛТА).

пабыць сам-насам ды пагаварыць у маўклівай згодзе з зямелькаю, з ніваю, якім аддадзены не адзін гадоў.

Сама яна з Чырвонага Берага, што ў Жлобінскім раёне. Там жа ў першыя паспяваенныя гады скончыла сельскагаспадарчы тэхнікум і потым працавала на Магілёўшчыне — у Клічаўскім і Кіраўскім раёнах. А праз год споўніцца дваццаць, як жыве і працуе тут, у Парэччы.

З МТС перасялілася ў калгас такім чынам: у той час у гаспадарках тугавата было са спецыялістамі, партыя клікала іх бліжэй да непасрэдных хлебарабскіх спраў — дала згоду, пайшла.

Прыняла брыгаду таму, што інакш не магла. Да яе ў Парэччы-першым брыгадай кіраваў Іван Якавенка. Сказаць «кіраваў», бадай, і нельга: любіў чалавек выпіць, лічыў, што ўсё яму дазволена, на грамадскае дабро шырокае вока меў, а ў людскія вочы ўмеў пыл пускаць. Бачылі вясцоўцы і брыгадзіравы штучкі і самага наскрозь бачылі і даверылі брыгаду Ліліі Станіславаўне. Не памыліліся... На тым часе пашанай карысталася брыгада Уладзіміра Касцюкевіча з Парэчча-другога: перадавая! А праз год абедзве брыгады ўжо мелі аднолькавыя паказчыкі, яшчэ праз колькі часу слава перадавых перамахнула ў Парэчча-першае.

А ўжо што датычыць сельсавета, дык тут рэч вядомая: так людзі пажадалі. Ну, а калі выбралі старшынёй, значыць, і працаваць трэба. Па рабоце не засумуеш — хапае. А яшчэ ж столькі грамадскіх нагрузак! І галоўная — ужо восем гадоў, як узначальвае цэлавую партаргнізацыю Лілія Станіславаўна Солапава.

Вось хіба толькі раніцай ды вечарам і залюбуешся мілым наваколлем, моўчкі пагаворыш з родным полем, бо днём няма калі: у сельсавеце ж дзверы не зачыняюцца — ідуць і ідуць людзі...

Неспакой

Сельсавет размясціўся пад адным дахам з Парэцкім сельскім клубам, бадай што на самым прыкметным узгорку ў вёсцы. Весела палошчацца над будынкам чырвоны сцяг, і адусюль прама і наўкасы жоўтымі ручаніамі сцякаюцца да сельсавета дзесяткі сцежак. Нават дзіўна: прайдзеш вёскаю — як бы нікога і няма, толькі трактары безупынку гудуць у палях ды пыляць па дарогах машыны, — цяпер жа, пакуль цёпла, жанкі спяшаюцца дакапаць бульбу, а ўсе мужчыны кінуліся на атаву, а ў сельсавеце ўсё роўна хто-небудзь ды будзе. Во і гэта зайшлі дзве дзяўчыны-студэнткі, каб вырашыць пытанне адносна нейчай пенсіі, з імі займаецца сакратар Ева Шчэцкая. Да Ліліі Станіславаўны падсела старэнькая бабуля Ганна Сцяпанаўна Адзінец, — печ развальваецца, патрэбна цэгла... Ганна Сцяпанаўна адзінокая: былі некалі і муж і два сыны, — не прыйшлі дамоў з вайны,

дачка з партызанскага атрада вярнулася хворая, неўзабаве памерла, сама таксама не дзянёк і не два тулілася па лясах, — ну хіба ж ёй адмовіш? І Лілія Станіславаўна звоніць дырэктару саўгаса Сяргею Андрэевічу Круглову, гаворыць, што трэба дапамагчы бабулі і добра б як найхутчэй. Па яе твары, як ён святлее, відаць, што цэгла будзе. Лілія Станіславаўна весела дзякуе дырэктару і звяртаецца да Ганны Сцяпанаўны, якая ўсё яшчэ насцярожана чакае:

— Шукайце, бабулька, печніка — цэгла ёсць. Каб не ездзіць вам на цагельню, сказаў дырэктар, адпусцяць вам з саўгасных запасаў. І не турбуйцеся — цэглу прывяжуць прама на двор.

— А і дзякуй жа табе, дачушка! — ажывілася старая і рухавенька выйшла з сельсавета.

А потым дырэктар саўгаса падаслаў свой «газет», просіць пад'ехаць. Аказваецца, у некага ўжо «не сходзяцца» характары, дык яму, мужчыну, аднаму няёмка ўмешвацца ў такія справы, а ўдваіх зручней будзе. Хуценька сабралася, паехала...

У Ліліі Станіславаўны на загарэлым і абветраным твары лёгка абазначыліся маршчынкі, з-пад хусткі выбіваюцца пасмачкі не па гадах пасівельных валасоў. Адразу відаць: яна шмат зведала, перажыла. Але па яе настроі, па тым, з якой увішнасцю, лёгкасцю, нават нейкай унутранай гарэзнасцю яна хапаецца, іменна хапаецца за вырашэнне таго ці іншага пытання, не скажаш, што дзесьці ў тайніках яе душы жыве балючая туга.

Яна вяртаецца са «сваю» крыху ўзрушаная, разнервавана. Мінут колькі збіраецца з думкамі, і вось ад імя вуса-тага дзеда, што з кіёчкам сядзіць ля стала, яна піша кудысьці просьбу, а гэта ўжо бабульцы, што ўсё папраўляе сваю хустку-кашміроўку, піша заяву, — работа яўна не старшыні сельсавета. А скажы ёй пра гэта — здзівіцца: а як жа інакш, жыву ж сярод сваіх людзей! Мо таму і ходзяць да яе людзі не толькі ў сельсавет, але і дамоў, у любы час — ноччу, на святы, ходзяць нават тады, калі звярнуцца патрэбна было б да кагосьці іншага...

Расказваў пастух і даглядчык жывёлы Мікола Ямшчыкоў. Расказваў са смяшком: а што ўжо зробіш — было і такое. Зімой было. Гадзін у дзевяць вечара. Якраз перад Днём Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту. Ну як тут не адзначыць з сябрамі-таварышамі сваё мужчынскае свята. І заявіўся Мікола на ферму пад добрым-такім хмяльком. Даярка Агапка Мікульская і цялятніца Вера Сахоўская сустрэлі яго ў шыткі: няправільна, не пораўну раздаў корм жывёле. Спачатку Мікола адбрыкваўся, а потым і ўскіпеў, ды так, што ферма ўміг апусцела. І — бацохны вы мае! — не паспеў Мікола да канца выхрабрыцца, як стаіць перад ім Лілія Станіславаўна. Не ўшчувала, а толькі строга паглядзела,

ДА ССІЛЬСАВЕТА

паківала галавой ды ціха сказала: «Ідзі, Ямшчыкоў, дадому»,— куды тая і п'янка падзелася, і Мікола, насунуўшы шапку на вочы, увабраўшы галаву ў плечы, паплёўся з фермы, горш як пабіты. Усыпалі яму пасля жывёлаводы на сходзе, вымову адхапіў...

Як родная

У Ліліі Станіславаўны ёсць цудоўная рыса кіраўніка— усе пытанні вырашаць адразу ж, не адкладваючы іх на потым. Гэтаму ж вучыць і свой актыў. А пытанні бываюць розныя— і важныя, якіх адной не вырашыць, і дробязныя, не па адрасе нават, і другі на яе месцы, перш чым разблытваць якісьці клубок, хоць для прыліку павагаўся б, яна ж— не: усё важна. А зробіш чалавеку дабро— шчыра падзякуе і, калі гэта чалавек у гадах, старэнькі, абавязкова яшчэ і дачушчай назаве. І кожным разам прыгадаецца цяпер ужо далёкі верасень 1951-га, калі ехала сюды ўпершыню. Ехала і баялася: думала, раён лясны, глыбінны і глухі,— чым сустрэнуць людзі, як паглядзяць на яе, прыезджую? Цяпер і ўспомніць сорамна. Сустрэлі небагата, але ж дзяліліся апошнім, і тады і цяпер у кожнай хаце прывітаўся як родную, і разумела яна, што людзі, якія зведалі ўсе жахі вайны, за добрае плацяць удвая. І каб давялося пераязджаць адсюль у іншае месца, пакідала б Парэчча з такім жа пачуццём, з якім пакідаюць добрую матуліну хату.

Моцнымі жыццёвымі вузламі звязалася яна з Парэччам. Пятнаццаць гадоў назад калгасныя камуністы прынялі яе тут у сваю сям'ю. Рэкамендацыі давалі самыя паважаныя, шануюныя людзі: персанальны пенсіянер, старэйшы камуніст Андрэй Аляксандравіч Есьмановіч, брыгадзір Кузьма Сцяпанавіч Багук, бухгалтар (цяпер ён галоўным эканамістам у саўгасе) Анатоль Дзмітравіч Бяствіцкі. А сёння ў Ліліі Станіславаўны і сваіх «хроснікаў» шмат— лічы, недзе ля дваццаці. Самыя маладыя з іх—Таня Касцюкевіч, Оля Рыбік, Вера Сахоўская.

Партарганізацыя ўвесь час расце, папайняецца. Цяпер у ёй трыццаць камуністаў, чацвёрта прыняты кандыдатамі ў члены КПСС. Неўзабаве атрымаюць партыйныя білеты Оля Рыбік— ветэрынарны фельчар, сакратар саўгаснай камсамольскай арганізацыі, і загадчыца пякарні Марыя Бутрым. Добрыя растуць камуністы, неспакойныя, актыўныя. Абедзве з'яўляюцца дэпутатамі сельсавета, Марыя ўзначальвае бюджэтную камісію, Оля— намеснікам у яе.

Дзяўчаты часта приходзяць да Ліліі Станіславаўны, раяцца, разам вырашаюць шматлікія пытанні. Вось і надоечы заходзіла Марыя Бутрым: Аляксандру Вараному патрэбны дошкі для падшыўкі франтона, а то ж дом новы, а псуецца. Пайшлі насустрач, выдзелілі драўніну.

Чалавек будуюцца

А ўвогуле з лесаматэрыяламі становіцца ўсё цяжэй, радзеюць спелыя лясы. З цэглай таксама нялёгка: па яе даводзіцца ездзіць у Парычы, Жлобін або ў Калінкавіцкі раён— далёка. А будавацца трэба. Вось толькі некалькі будаўнічых аб'ектаў, што запісаны ў сельсаветскіх абавязачельствах: піянерскі лагер у Бубнаўцы, клуб і лазня ў Беркаве, брыгадны дом і лазня ў Раставе, лазня ў Будзе, збожжавы склад і сушылка ў Парэччы— сёння ўсё гэта будаўнічыя пляцоўкі. Штогод рамантуюцца школы, будуецца новыя водакалонкі, калодзежы. Будойлі, будойлі... І за кожным аб'ектам замацаваны дэпутат, ледзь не кожная будоўля кантралюецца сельсаветам.

Ідуць людзі ў сельсавет, і, бадай, асноўная праблема, якую даводзіцца вырашаць з імі,— будаўнічы матэрыял, бо кожнаму хочацца жыць лепш, расквашней, прыгажэй. А ў некаторых пакуль цеснаватае жыллё— будаваліся ж на скорую руку, адразу пасля вайны. Так, адразу пасля вайны. Яна тут нікога не абышла стараной. Толькі ў Парэччы была спалена амаль сотня двароў. Ад Буды гітлераўцы пакінулі адны галавешкі.

Цяпер будуецца людзі прыгожа, на гарадскі манер, ва ўсіх васьмі вёсках сельсавета ўсяго і засталася адна саламяная страху— у Анатоля Касцюкевіча: купляў чалавек хату дзесьці на старане, і як перавёз, так і нацягнуў гатовую страху на зруб. Нядаўна выпісалі Касцюкевічу чарапіцу на дах.

Добра, што, калі ёсць магчымасць, не адмаўляе ў дапамозе райвыканком, добра, што патрэбы сельсавета гэтак жа не пакояць саўгас, як і саўгасныя— сельсавет: усе пытанні вырашаюцца сумесна. Цяжасці, вядома, ёсць. Тым не менш за лета адзінаццаць вяскоўцаў забудаваліся, каля сарака капітальна адрамантавалі жыллё.

У Ліліі Станіславаўны на календары кароценькі запіс-паметка: «Пабываць у лясніцтве!» Гэта— на заўтра. Растуць вёскі— трэба дбаць і пра іхняе зялёнае ўбранне, трэба арганізоўваць надзельнік па азеляненню дарог і вуліц. Саджанцы асабліва патрэбны Парэччу. Тут пачаў стварацца своеасаблівы мікра-раён. Будуць там школа-дзесьцігодка, Дом культуры, магазіны, жылыя дамы.

Рэха вайны

Штораніцы весела заліваецца школьны званок, мірна працуюць людзі, саўгасная ніва з пяскоў перасяляецца на тарфянікі, ды і пясчаны гектар адарыў сёлета хлебароба ўраджаем збожжавых больш як па дваццаць цэнтнераў,— агульная радасць для ўсіх і для кожнага. Тут умеюць цаніць шчасце мірнага дня. А вайна не, ды і адгукнецца далёкім, амаль тры-

цацігадовым рэхам і кагосьці балюча праніжа сваім іржавым джалам.

Над вёскай сінее сонечнае неба, пад вокнамі цвітуць ружы і вяргіні, на прызбе сівы дзед забаўляе маленькага ўнука, за ваколіцай роўна гудуць трактары. Ды нечакана як загрузоча дзесьці ў сук сухой кулямётнай чаргой бадзёрая жаўна— хтосьці ўздрыгне знянацку.

Марознымі зімнімі вечарамі ціха на вуліцы. А як раптам грымне лёд на Пцічы— і знячэўку кіне матуля трывожны позірк за акно.

Па-восеньску затоеныя вербы.

...Хто плачучыя вербы ля рэк пасадзіў

І уздоўж маіх ціхіх палескіх дарог?..

Пры ўездзе ў Парэчча, збоч дарогі, з-за вербаў відаць мемарыяльная дошка: некалі тут быў партызанскі аэрадром.

За клубам пад плачучымі вербамі ўзвышаюцца помнікі земляку, герою грамадзянскай вайны Андрэю Іванавічу Пуцяту і 66 воінам, якія загінулі, вызваляючы Парэчча ад фашысцкіх прышэльцаў.

На прыклубным пляцы, злева, на белай мармуровай пліце высечаны балючыя словы: «Тут пахаваны 24 савецкія грамадзяніны, расстраляныя нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў 1944 годзе».

На месцы колішняй вясковай кузні— таксама помнік, бадай, самы жудасны ў гэтым краі напамінак вайны: зімой 1942 года гітлераўцы сагналі сюды нявінных людзей— старых, дзяўчат, дзяцей, замкнулі ў кузні і спалілі жывымі... Яшчэ 66 ахвяр... 157 мірных жыхароў, расстраляных і закатаваных гітлераўцамі,— вось ён, чорны, крываваы след фашызму ў Парэччы...

Тры гады назад балюча кранула вайна і Лілію Станіславаўну. Было ў яе тры сыны. Сама, адна іх выхоўвала, а ўдаліся ж хлопцы— кожны такімі заганыраўся б. Вася цяпер служыць у арміі, Толя— на флоце, а Гена, меншы, загінуў. Знайшлі хлопчыкі «цацку» ад вайны, ну і...

Трагічна гучыць ваеннае адгалоссе.

3 чаго пачынаць заўтра

Вечарэла. Паваяла водарнай свежасцю, за хатай ціха шаптаўся сад. Вярнуліся з пашы каровы, на суседнім двары аб дно даёнкі гулка ўдарылі тугія струмені малака.

Лілія Станіславаўна толькі што вярнулася з сельсавета, сядзела на ўслончыку ля сваёй хаты, слухала пагодлівы надвечорак, яго таемную цішыню, адчувала выразныя пахі ўзаранага поля і даспелага агароду, адначасна прыкідваючы ў думках планы на заўтра.

«Перш-наперш— у лясніцтва,— разважала яна.— Потым жа рыхтуецца сесія аб адказнасці бацькоў за выхаванне дзяцей у сям'і— пабываць у школах... Завальвае план па грыбах і ягадах нарыхтоўшчык... Жыцця няма ад кінамеханіка. Людзі набываюць тэлевізары, а яму, бачыце, не да спадобы; злуецца, кажа: «Ці я, ці тэлевізары... З мяне патрабуюць плані!»

А яшчэ слухала Лілія Станіславаўна сакрэтна-змоўніцкі шэпт маладых дзеўцаў, пасаджаных некалі пад вокнамі яе сынамі; хіснеца вечаровая свежасць— запляскаюць яблыні з бярозкамі лісцем мякенька, нібы дзіцячымі далонькамі.

Іван КІРЭЙЧЫК

Акцябрскі раён

У МАСКВУ, НА КІРМАШ

Ах, чаго толькі не робіць мода!
Вы бачыце гэту чаргу, што гатова штурмам узяць усе тое дзвярэй праслаўленае «Алесі»?

«Алеся» сёння — карыстаюся тэрмінам чаргі — «выкіне» замшавыя курткі... Пакуль што ў гэтых куртках па вуліцах Мінска мільгаюць толькі модніцы-прымы. Але дзе гэта запісана, што выглядаць прыгожа, модна, сучасна — перавага толькі «прымы»?

— Таварышы, папярэджваю, на ўсіх не хопіць. Не пашылі...

Не пашылі на ўсіх? А хто шые?

Шые Мінскае швейнае аб'яднанне — фабрыка імя Крупскай.

Знаёмства з фабрыкай пачынаем з кабінета галоўнага канструктара.

Мікалай Мікалаевіч Сысаў вельмі цяропліва стараецца даць дакладны адказ на ўсе пытанні.

Чым збіраецца парадаваць (і здзівіць таксама) жанчын (і мужчын таксама) фабрыка ў бліжэйшы час?

— Ну, вы самі добра гэта ведаеце, пакупнікоў цяпер парадаваць, а тым больш здзівіць, вельмі цяжка, — стрыманая ўсмішка галоўнага канструктара фабрыкі ўдакладняе яго думку: пакупнік пайшоў капрызны.

— Тым не менш, — паволі, нібы дыктуе мне дыктоўку, гаворыць ён, — стараемся... Увесь чацвёрты квартал будзем пашываць вось гэтыя самыя ўпадабаныя жанчынамі і асабліва маладымі дзяўчатамі курткі з замшы. Яны элігантныя і зручныя на кожны выпадак (толькі не на дождж!). Калі вы пойдзеце пацікавіцца нашай работай у цэхі, там вы ўбачыце цэлы каскад самых разнастайных колераў усё яшчэ вельмі папулярнага ў нас трыкатажнага палатна джэрсі. У чацвёртым квартале мы асвоім з джэрсі дзве жаночыя мадэлі, якія выгадна будуць вылучацца сваім сілуэтам ад ранейшых... На зіму жанчынам па-ранейшаму будзе пашывацца футра са штучнага айчыннага каракулю, з айчыннага футра пад назвай «лань», «марозка», «поўнач».

— Усё яшчэ будзе штучны каракуль?

— Абавязкова! Ён цяпер аблегчаны і па фактуры і па колеры выдатна імітуе натуральны... І тання каштуе — 70—80 рублёў.

— Вы не ведаеце, якім поспехам карыстаецца беларускае каракулевае футра ў нашых суседзяў палякаў... А полькі ведаюць кошт прыгожаму... — у адзін голас падтрымліваюць галоўнага канструктара начальнік эксперыментальнага цэха Марыя Піліпаўна Багуміла і канструктар Роза Паўлаўна Кунцэвіч. Абедзве па стажу работы, можна сказаць, ветэраны — хоць і маладыя яшчэ жанчыны. Марыя Піліпаўна працуе на фабрыцы ўжо дваццаць гадоў. Доўгі час была начальнікам цэха зімовага адзення, цяпер узначальвае цэх эксперыментальны. Усё, што пашываецца на фабрыцы, бярэ свой пачатак у эксперыментальным цэху. Тут працуюць такія выдатныя жанчыны, як старшы канструктар Марыя Станіславаўна Старавойтава, як інжынер-канструктар Бубліеў-

ская Галіна Эдуардаўна. Усіх не пералічыць, усіх не назваць...

Хто скажа, што лёгка адстаяць (ці выседаць) работніцы за станком змену? Але з кім ні даводзілася мне гутарыць — ніводзін чалавек, ніводная жанчына не сказала: «Абрыдла, каб куды толькі ўцячы...» Ніводная!

Вось разак закройнае машыны (ёсць такая спецыяльнасць на фабрыцы — раскрой тканіны па лякалах — яна і мужчынская, ёю і жанчыны авалодалі) Матчана Вікторыя Варфаламееўна, вельмі прыгожая і ў свае сорак з хвосцікам гадоў жанчына. З Украіны прыехала яна ў Беларусь адразу ж пасля вайны. На фабрыцы імя Крупскай з сорак васьмага года працуе. Паспрабуйце з Грушаўскага пасёлка штодня ездзіць к 7 гадзінам раніцы аўтобусам...

— Але люблю фабрыку. Так прывыкла, што ўжо іншага месца і іншае работы нават і не ўяўляю.

Па дарозе з цэха ў цэх Роза Паўлаўна Кунцэвіч расказвае мне, як рыхтуецца фабрыка да кірмашу, які будзе ў Маскве ў 1971 годзе.

Ну, вядома, у канструктарскім бюро, у эксперыментальным цэху зараз аўрал. Рыхтуюцца мадэлі на выстаўку. А гэта не абы-які клопат... Вось гэта, напрыклад, карычневае футра, што вісіць пакуль што на манекене, за яго, мне здаецца, не пачырванеюць яго творцы і на міжнародным кірмашы. Або вось гэта падлеткавае з «лані» (мадэль Розы Паўлаўны Кунцэвіч) — ды гэта ж адно захапленне (і каштуе танна!). А якую «адзнаку» паставіць ім Масква? Што скажуць спецыялісты сталічныя?

Прыемна глядзяцца і зімовыя паліто, калі да іх падабраны прыдатнае футра і фурнітура. Калі... На жаль, гэта самае «хворае» месца на фабрыцы. Цыгейкавы каўнер не вельмі ўпрыгожыць нават самую выдатную мадэль. «Пахавальным» колерам таксама нікога не натхніш...

— Дык не бярыце, не шыйце з такіх матэрыялаў, — гэта я даю такую выдатную параду галоўнаму канструктару.

— А з якіх шыць загадаеце?

— Ну, няўжо наш тонкасуконны не можа асвоіць вясёлых, радасных колераў?

— У іх, яны кажуць, няма фарбавальнікаў, няма адпаведнай сыравіны... А калі вы не хочаце браць — не бярыце, калі ласка!

— І што — вы?

— Бярэм. І яшчэ ветліва пасміхаемся. І дзякуем...

Аднак галоўны канструктар не мае намеру жартаваць.

— Вы, напэўна, чулі, што існуюць такія паняцці, як выкананне плана... У нас таксама ёсць план, і мы абавязаны яго выконваць...

Каб толькі ведалі мужчыны, што ім сёння шыюць (не, пашываюць!) на фабрыцы імя Крупскай! Пакуль што яшчэ толькі на фабрычным складзе вісяць паліто і зімовыя курткі з села-корду (усё хімія, усё сінтэтыка!). Аднак недалёкі той дзень — і я ніколі гэтаму не здзіў-

люся, — калі аднойчы каля «Мужчынскага адзення» ўбачу гэтакія ж вялікія чэргі, як і перад дзвярыма «Алесі». Будзе мужчынам за што ісці на штурм!

І пакуль я сама ахаю, дзіўлюся і памяраю ад шкадавання (ну, дзе б мне набыць гэтакі слаўны зімовы кашушок майму сыну-студэнту), пакуль я пакутую ад гэтых складаных пачуццяў, Марыя Фёдарэўна Талстая — начальнік змены — успамінае... Успамінае той далёкі 1936 год, калі яна ўпершыню прыйшла сюды на фабрыку зялёным дзеўчанём (а ўжо, глядзі, праз месяц на пенсію афармляецца...).

— Што ж мы тады пашывалі? Касава-роткі мужчынскія ды вайсковыя гімнасцёркі. Памятаю, быў вялікі заказ... Ды яшчэ жаночыя камбінацыі з брыжамі. Гэта ўжо быў шук! А якое абсталюванне было, якія цэхі... Тры ўсяго драўляныя будынкі... Пасля вайны, у сорак чацвёртым, зноў па цагліне ж, па бярвянцу збіралі мы фабрыку. А шылі першы час на нажных машынах... А цяпер...

...А цяпер — толькі за апошнія 12 год — з невялікага прадпрыемства фабрыка вырасла ў тры разы. Прадукцыя 1970 года дасць дзяржаве 100 мільёнаў рублёў прыбытку, а было (дванаццаць гадоў назад) 30 мільёнаў.

...Дырэктара фабрыкі Яўгенія Іванавіча Васільева тэлефонныя званкі літаральна тэарызуюць. І ўсё ж ён урывае колькі часу і для мяне. Дырэктар расказвае.

За апошнія гады не толькі пабудаваны новыя карпусы. Фабрыка таксама пераабсталявана новым хуткасным і спецабсталяваннем. Гэта на «Крупскай». У той жа час аб'яднанне пабудавала новую фабрыку ў горадзе Дзяржынску і перабудавала ў Барысаве. У 1971—1972 гадах праектуецца будаўніцтва яшчэ адной новай фабрыкі ў Барысаве.

Я добрасумленна занатоўваю ў свой бланк усе дасягненні, пра якія расказвае дырэктар фабрыкі. А самую мяне точыць «правакацыйнае» пытанне. Галоўны канструктар сказаў, што ў будучым 1971 годзе фабрыка не будзе атрымліваць імпартага футра, джэрсі, пілаксы, села-корду... На чым жа будзе працаваць фабрыка?

— Будзе працаваць на айчынных пастаўках. Ну, а калі не будзе імпартага джэрсі і пілаксы ці села-корду, дык будзе нешта іншае. Будзе новая сінтэтыка. І, мусіць жа, не горшая... Мы гандаль з замежнымі краінамі не згортваем, а, наадварот, пашыраем: і з Італіяй, і з Бельгіяй, Японіяй, і вось зараз з ФРГ таксама. Так што прычын для хвалявання няма, — дырэктар фабрыкі мяне супаківае.

Ёсць хваляванне іншае: як і ўся краіна, фабрыка імя Крупскай рыхтуецца належным чынам сустрэць XXIV з'езд КПСС. У кожнага свой клопат. Тут клопацца пра тое, як прынесці больш радасці людзям, як лепш і прыгажэй іх апрануць. Клопат гэты агульны. Ім жыве ўвесь калектыв, і ён адчувальны як у кабінце дырэктара фабрыкі, так і ў кожным цэху, адчувальны за кожным станком і кожным рабочым сталом.

Беларуская мода збіраецца на кірмаш у Маскву. Як кажуць, сябе паказаць і людзей паглядзець... Што ж, у добры час! У добры час!

А. ВАСІЛЕВІЧ.

А ЦЯПЕР усё проста, здаецца, так яно і павінна было быць заўсёды, хіба магло быць інакш? Павольна рухаецца ля сцяны невялікая падвесная «калыска». Работніца падыходзіць, бярэ пражу, і «калыска» пайшла сабе гэтак жа павольна далей, да наступнай машыны, да наступнай работніцы. І тая таксама бярэ патрэбныя ёй бабіны і кладзе пустыя патроны, а «калыска» рухаецца далей і далей. Нырне некуды ўніз, збяруць там пустыя патроны бабін, пакладуць новыя, поўныя, і зноў паплыла «калыска» павольна ўверх, потым уздоўж усяго цэха, злёгка пагойдваючыся, быццам кланяючыся кожнай работніцы: калі ласка, бяры, што табе трэба. А я паеду далей.

А было... Ну, ды хто цяпер ужо ўспамінае, як яно было, які грувасткі, працаёмкі гэта быў працэс — забяспечыць кожную машыну пражай, потым сабраць пустыя патроны. Сноўдалі ўзад-уперад цялежкі па цэху, кацілі іх перад сабою работніцы-жанчыны...

А машына, што ўпакоўвае пачкі гатовай бялізны... Яшчэ ж зусім нядаўна на гэтым участку набівалі сабе людзі мазалі, завязваючы шпагат. Колькі ламалі га-

Творчы актыў аддзела НАП. Канструктар Б. Беленькі, інжынер А. Астроўская, начальнік НАПа Г. Волкава і канструктар А. Антоненка.

...ПЛЮС ТВОРЧАСЦЬ

Фота Ул. Вяхоткі.

лаву, колькі думалі — нічога не маглі тут змяніць, пакуль нехта не прапанаваў прыстасаваць машыну, якая звязвае на пошце пачкі газет.

Рабочы прывыкае да свайго рабочага месца, прывыкае да сваёй аперацыі. Інжынер таксама прывыкае да пэўнага вытворчага цыклу, наладжанага раз і назаўсёды. Змяніць штосьці становіцца з цягам часу ўсё цяжэй і цяжэй, уступае ў сілу інерцыя, гэтакі вытворчы кансерватызм. Зменіш нешта адно, трэба мяняць і другое, а гэта таксама даволі складана. Але вось аднойчы пройдзе па цэху хто-небудзь, інжынер ці высокакваліфікаваны рабочы з творчай жылкай, спыніцца на хвіліну, праводзіць вачыма грувасткія цялежкі з ніткамі або ўбачыць мазалі на руках людзей — і слаўтае «а што, калі...» Тое самае «а што, калі...», ад якога пачыналася нямаля вялікіх і маленькіх адкрыццяў, пачне настойліва стукаць у мозг.

— А што, калі зрабіць падвесную дарогу і пусціць па ёй гэтакія «калыскі»? Разлічыць схему падачы бабін...

Можна так, а можна крыху інакш пачыналася яно і ў той раз на «КІМе». Але падумалі — і зрабілі. Навуку на дапамогу заклікалі: трэба ж было разлічыць схему падачы бабін. І яшчэ адно важна: калі знайшоўся той, хто першы прыдумаў нешта змяніць у прывычным вытворчым працэсе, то знайшліся і людзі, якія падтрымалі яго, далі заданне канструктарам фабрыкі, не палічыліся ні з выдаткамі, ні з парушэннем вытворчага цыклу. Калі гэта аблегчыць працу чалавека, калі гэта выгадна рабочым — значыць, выгадна і фабрыцы.

З фабрыкай «КІМ» мы з вамі сустракаемся завочна ледзь не кожны дзень. Гэта наша фабрыка, жаночая, нашы «капроны», шкарпэткі для сыноў і мужоў, трыкажыныя сукенкі, бялізна, лыжныя

касцюмы. І не трэба быць асабліва здагадлівымі, каб зразумець: на жаночай фабрыцы працуюць у пераважнай большасці жанчыны. Пераважна настолькі, што ў цэхах зрэдку толькі сустранеш аднаго-двух прадстаўнікоў «моцнага роду» з адвёрткай у руцэ. А там, дзе працуюць жанчыны, там асабліва хочацца ўбачыць высокія клопаты аб паляпшэнні ўмоў іх працы.

Навука на фабрыцы, на заводзе? Навошта? Узніклі нейкія аддзелы НАП, павесілі новыя шэльды на дзвярах, штаты вызначылі. А што практычна даюць гэтыя новыя аддзелы навуковай арганізацыі працы на фабрыках і заводах, дзе іх рэальны плён? Вось і тут, на «КІМе», ужо больш як год працуе новы аддзел. І наша падарожжа па фабрыцы з начальнікам гэтага аддзела Галінай Волкавай ператварылася ў своеасаблівы допыт.

— Пакажыце, дзе рэальныя вынікі працы НАП...

Вось тут быў канвеер. План выконваўся, скаргаў, здаецца, не было. Канвееры на швейных аперацыях у трыкажнай прамысловасці справа не новая. Адна работніца прышые каўнер, другая рукаў, і ідзе выраб па стужцы далей і далей. Шмат дзён назіралі за работай канвеера работнікі аддзела навуковай арганізацыі працы. Рашылі адказаць на пытанне: чаму так хутка стамляецца работніца на канвееры? Запрасілі сюды з усімі прыборамі ўрача-фізіёлага. Ён таксама назіраў, падлічваў. Усё было як у сапраўднай навуковай лабараторыі: доследы, табліцы, схемы, фатаграфіі. Потым вывад — канвеер трэба ліквідаваць.

— Чаму? Што ж замест яго? — чуліся здзіўленыя галасы.

— Замест канвеера — аргэатна-брыгадны метада. І вось яго перавагі...

Зноў табліцы, схемы. Навука!

...А вось гэта рабочы стол вязальшчыцы

панчо. Вунь на тых катонавых машынах і нараджаюцца нашы «капроны». Машыны «тонкія», капрызныя, як самі панчохі, абслугоўваць іх трэба вельмі ўважліва. І чамусьці раней нікому не прыходзіла ў галаву простая думка: што, калі ўсё ў парадку і работніца сядзе на хвілінку адпачыць і сядзе так, каб бачыць увесь час, што робіцца на яе машынах? Але дзе сесці? Не паставіш у праходзе паміж машынамі крэсла.

Нехта зноў падумаў і сказаў: а што, калі... Што, калі да рабочага стала прыстасаваць маленькае адкідное сядзенне? Ды і сам стол сканструяваць інакш, каб тут жа, на месцы, можна было правесці якасць панчо, тут жа і рассартаваць? Падумалі, паламалі галовы канструктары, выконваючы заданне аддзела НАП, — і вось вам новы стол. Зноў усё проста, здаецца, так яно і павінна было быць. І, здаецца, дробязь... А спытайце ў работніц, што дае ім гэтая дробязь, і ўзважце, якую прыносіць яна карысць фабрыцы!

...А ці ведаеце вы, што такое «зона камфорту» ў цэху? Катонны цэх працуе ў «зоне камфорту». Гэта азначае, што тэмпература паветра, вентыляцыя, асвятленне і ўсё іншае тут на ўзроўні, які фізіялогія лічыць найлепшым для працы чалавека. А другая навука — вытворчая эстэтыка прадывядала свае ўмовы камфорту. Машыны, станкі, сталы, падлога, столь пафарбаваны толькі ў той колер, які адпавядае яе рэкамендацыям, пераважна ў белы і салатавы. «Зона камфорту» ёсць пакуль што толькі ў адным цэху, але НАП дабіваецца, каб уся фабрыка працавала ў найлепшых умовах, якіх патрабуе навука.

— А што ў планах?

— Асвойваем аўтаматызаваную сістэму кіравання вытворчасці. Гэта ўжо навука з навук.

Электронна-вылічальная машына — гэта правяра на практыцы — самы дакладны і разумны дарадчык інжынера, эканаміста, арганізатара. На «КІМе» навучыліся карыстацца яе паслугамі. «Як больш эфектыўна выкарыстоўваць палатно па раскладках фабрыкі?» — задаецца пытанне машыне. І яна адказвае. Прапануе самы выгадны эканамічны варыянт. «План і вытворчыя магутнасці, як лепш іх каардыніраваць?» — зноў пытаюцца інжынеры машыны. І зноў дакладны адказ. І на многія іншыя пытанні адказвае машына. Шкада толькі, што «КІМ» пакуль яшчэ не можа набыць сваёй электроннай машыны. Міністэрству лёгкай прамысловасці варты было б дапамагчы фабрыцы ў гэтым.

Навука плюс творчасць. Вось новы стыль работы старэйшай беларускай фабрыкі, нашага «КІМа».

А. УЛАДЗІМІРАВА

Гэтую форму, на якой вязальшчыца Валя Сідарава правярае панчохи, таксама зрабілі канструктары фабрыкі.

Вера Мічурына — адна з лепшых швачак-матарыстак фабрыкі.

Мастакі-модэльеры Мая Макарава і Ала Пінчанка паказваюць вырабы фабрыкі. І сённяшнія і будучыя.

Станок, на якім правяраецца якасць палатна. Працуе на гэтай аперацыі кантралёр Раіса Андрэева.

РУНО

ПРА авечак пішу ўпершыню. Не выпадала. Часам, прыехаўшы ў калгас, спытаеш у старшыні: «А якая ў вас аўчарня?» У адказ ён толькі махне рукою і пачне расказваць, якія добрыя ў яго свінафермы і фермы буйной рагатай жывёлы.

І калі калгасы і саўгасы пачалі пераходзіць на больш вузкую спецыялізацыю, кіраўнікі шмат якіх гаспадарак перш-наперш ціхенька паспешаліся ліквідаваць свае аўчарні. Адна валтузня з імі.

А між тым у хляве добрага гаспадара заўсёды былі авечкі.

Як жа інакш? Шкарпэткі цёплыя дзецям і ўнукам звязаць трэба. Дзе ўзяць воўну? У авечкі. А цёплы світар? А кажух на нашу суровую зіму, каб і лёгка і цёпла было, таксама авечка дае. І што такое сапраўдныя шашлыккі з бараніны, у вёсцы ведаюць.

А горад? Горад таксама хоча насіць славытыя рускія кашушкі (як ганяюцца за імі моднікі!), горад хоча надзяваць цёплыя шарсцяныя шкарпэткі і рукавіцы, насіць шарсцяныя сукенкі і есці шашлыккі з бараніны.

Тэкстыльнай прамысловасці не хапае шэрсці. Яе не заменіш адной хіміяй...

Звернемся да гісторыі.

Грубашэрсная авечкагадоўля існавала ў Расіі з даўніх часоў. У старажытнай Русі вырабляліся шарсцяныя тканіны, якія былі прадметам менавага гандлю.

Упершыню на авечкагадоўлю звярнуў вялікую ўвагу Пётр I. У 1720 годзе быў загад: ля Астрахані, Пензы, Раманава-Барысаглебска, Налінска і Палтавы стварыць буйныя племянныя аўчарні. А невялікія — «у многіх іншых месцах». Купілі ў Іспаніі танкарунных мерыносавых бараноў і авечак. Заахвочвалася будаўніцтва суконных

ЗАЛАТОЕ

фабрык. Трэба было апра-
нуць армію ў айчыннае сук-
но.

Потым авечкагадоўля ў Ра-
сіі прыйшла ў заняпад, і на-
пярэдадні першай сусветнай
вайны дзве трэці шарсцяных
фабрык працавалі на шэрсці,
завезенай з-за мяжы.

Маладая Савецкая дзяржа-
ва атрымала ў спадчыну ад
царызму адсталую і слабараз-
вітую авечкагадоўлю.

Ужываліся тэрміновыя ме-
ры. З 1926 года па 1931 год
былі завезены з-за мяжы
151 833 авечкі розных парод
(плацілі за іх золатам).

Да 1 студзеня 1941 года
большасць калгасаў краіны
ўжо мела авечкагадоўчыя
фермы. На Усесаюзнай сель-
скагаспадарчай выстаўцы бы-
ло паказана многа авечкага-
доўчых калгасаў-мільянераў,
дзе атары авечак даходзілі
да 30—40 тысяч галоў. Два
з палавінай мільёны авечак
было толькі на Беларусі.

Апошняя вайна разбурыла
гаспадарку краіны. Трэба бы-
ло ўсё пачынаць спачатку.
Пачынала спачатку адбудоў-
вацца і наша рэспубліка.

Цяпер у нас ёсць свая
ўласная племянная база для
авечкагадоўлі: гэта саўгасы
«Быценскі» Івацэвіцкага ра-
ёна, «Носавічы» і «Жгунскі»
Добрушкага раёна. Тут раз-
водзяць і прадаюць іншым
гаспадаркам высокапрадук-
тыўных танкарунных авечак
пароды прэкас. Саўгас «Ар-
ловічы» Дубровенскага раё-
на разводзіць паўтанкарун-
ных авечак латвійскай цёмна-
галавай пароды.

Раніца, як звычайна, кла-
патлівая. Дома шматгаліна-
вая гаспадарка: карову трэба
падаіць, свінням даць, курам
пасыпаць, авечак накарміць,
а тут яшчэ і гусей завялі—
дочкам падушкі трэба. А сён-
ня чарга пасвіць. Пастуха ця-
пер, каб за цябе адпасвіў ра-
доўку, ні за якія грошы не
знойдзеш. Ніхто не хоча. Доб-
ра, што дачка Марыйка пры-

ехала пагасцяваць, яна і ад-
пасе.

— Тата, я Тома вазьму,
няхай мне памагае.

— Бяры.

Бацька опяшаецца на фер-
му да авечак. А Марыйка аб-
хапіла за шыю Тома, ладную
аўчарку, не пускае. Том рвец-
ца за гаспадаром. Вырываўся.
Пабег, весела падскокваючы,
даганяе. Том таксама чабан.

Надзея Канстанцінаўна па-
можа дачцы сабраць сусед-
скіх кароў, каб гнаць іх на
пашу, потым на ровары
паедзе на аўчарню.

Там чакаюць авечкі. Трэба
вычысціць кармушкі, пасы-
паць канцэнтраты, вымыць
карыты, наліць чыстай вады,
каб папілі авечкі перад па-
шай. Адабраць слабых, тых,
якія накульгваюць. Пад-
слаць у клеткі свежай сало-
мы, загнаць іх туды, накар-
міць і пакінуць ежы на ўвесь
дзень.

Здаровых гнаць на пашу.
Гоніць Васіль Васільевіч.
Ідзе наперадзе, як павадыр.
Статак за ім. А следам бя-
жыць Том. Няхай зазяваецца
якая авечка—Том падгоніць,
убок адысці не дасць, не
дасць і заблудзіцца.

Дабрацца да пашы—такса-
ма навука. Трэба абыходзіць
пыльныя месцы, каб не заб-
рудзілася воўна, асцярожна
праходзіць праз лес і хмыз-
няк, каб не асталіся шматкі
воўны на вецці.

Атара не малая. Удваіх—
муж і жонка Леўчукі дагля-
даюць 469 матак. Пас-
віць памагае Том. Летам, пра-
гнаўшы авечак на пашу, На-
дзея Канстанцінаўна на нейкі
час можа вярнуцца дадому.
А зімой, калі пачынаюцца
акоты, хапае клопату абод-
вум. Трэба забраць котную
авечку ад групы, паставіць яе
асобна ў клетку, зберагчы
маленькае ягнятка, даць яму
нумар, каб ведаць, ад якой
яно авечкі. Бо ферма племян-
ная.

Потым, праз чатыры тыдні
пасля акоту, матак з ягнятамі
аднаго ўзросту збіраюць у
групы па 30 галоў разам.
Праз месяц яшчэ павялічва-
юць групы. Ягняты падкорм-

ліваюцца асобна (морква, бу-
ракі, камбікорм) у спецыяль-
ных маленькіх кармушках,
якія стаяць тут жа ў клетках.
У маі маладняк адбіваюць
ад матак, ствараюць новыя
атары.

Такая работа ў чабану.
Працуюць яны нядрэнна.
Справу сваю ведаюць. Наст-
рыг воўны з авечкі ў іх самы
высокі ў саўгасе—4,9 кіла-
грама (толькі з баранчыкаў
настрыгаюць па 6 кілагра-
маў). І ягняткі ў іх захоўва-
юцца ўсе. На сто авечкама-
так—план 95 ягнятак. Кож-
нае пятае звышпланавое яг-
нятка аддаецца чабану ў
дадатковую аплату. Летась
муж і жонка Леўчукі атрымалі
7 ягнятак.

Васілю Васільевічу Леўчу-
ку прысвоена званне «Май-
стар жывёлагадоўлі першага
класа», ён мае медаль «За
працоўную доблесць», юбі-
лейны Ленінскі медаль і ор-
дэн Айчыннай вайны II сту-
пені за вызваленне Венгрыі.

Надзея Канстанцінаўна но-
сіць значок «Выдатнік сацыя-
лістычнай сельскай гаспа-
даркі».

Чабанам плацяць добра.
Значыць, у «Быценскім»
авечкі ўвогуле даюць прыбы-
так. А чаму некаторыя гаспа-
даркі так хутка ліквідавалі
свае аўчарні? На гэтую тэму
гутару з дырэктарам саўгаса
«Быценскі» Міхаілам Івана-
вічам Козелам. Саўгас па
настрыгу воўны заняў пер-
шае месца ў рэспубліцы за
першае паўгоддзе гэтага го-
да.

— Каб развіваць якую-не-
будзь галіну прамысловасці
ці сельскай гаспадаркі,—га-
ворыць ён,—трэба матэры-
яльна зацікавіць тых, хто гэ-
тым павінен займацца. А
авечкагадоўляй займацца ня-
выгадна.

— І вам нявыгадна?

— Мы племянная гаспа-
дарка. Нам за племянную
авечку вялікія грошы калга-
сы плацяць. Ды за звышпла-
навую воўну мы атрымалі
каля 10 тысяч рублёў. Здалі
такой воўны 320 цэнтнераў.
Такі наш падарунак XXIV
з'езду КПСС.

— Значыць, не так ужо
нявыгадна, калі ферма не ма-
ленькая?

Тады ён называе яшчэ ліч-
бы:

— Пракарміць трох авеч-
чак тое самае, што пракар-
міць адну карову. Карова за
год дасць 2900 кілаграмаў
малака. Адно цялё ад каровы
праз год будзе важаць 300
кілаграмаў. Тры авечкі праз
год дадуць 15 кілаграмаў

воўны. Адно ягнё за год бу-
дзе важаць 70 кілаграмаў.

— А тры—210?

— На мясакамбінаце бара-
ноў прымаць не хочучь. За
час, які патрабуецца на апра-
цоўку аднаго барана, можна
апрацаваць аднаго бычка.
Вось вам і простая арыфме-
тыка.

— А якое выйсце з гэтага
становішча?

— Падняць вышэй заку-
пачныя цэны на воўну і мяса.

Старшы заатэхнік трэста
племсаўгасаў Алег Міхайла-
віч Лагашкін прытрымліваец-
ца іншай думкі.

— Не цэны трэба пады-
маць, а якасць воўны. Тады
аплату павялічыцца.

Ён пакорпаўся ў сваіх па-
перах і знайшоў квітаныю
на воўну, што прадаў саўгас
«Быценскі».

— Ну, вядома, так яно і
ёсць. У іх сярэдні выхад чыс-
тай воўны 43%. Таму і пла-
цяць за кілаграм 5 рублёў
33 капейкі. А можна ж пла-
ціць і па 14 рублёў за кіла-
грам. Трэба толькі, каб воўна
была высокага класа. Я вазь-
му ў рукі воўну і скажу адра-
зу, як кармілі авечку, з якой
яна абстрыжана. Калі добра
кармілі, воўна будзе роўная,
моцная, бліскучая, яе не
парвеш, нават моцна нацяг-
нушы. А калі корм быў
дрэнны або ўвогуле авечку
не пакармілі—на воўне будзе
патанчэнне. Такая нітка ад-
разу рвецца. І плацяць за та-
кую воўну менш.

— Можна цяжка карміць
авечак і даглядаць?

— Нічога складанага. Эле-
ментарна выконваць тэхнало-
гію трэба. Элементарна! У ся-
бе ж, у хляве, калгаснікі тры-
маюць авечак. І без заатэхні-
каў гадуць. Яшчэ такую цу-
доўную бараніну на базары
прадаюць. Даглядаць нескла-
дана. Толькі каб суха і чыста
было ў аўчарні. Тады і капы-
ты хварэць не будуць, і воў-
на не забрудзіцца. Тады бу-
дзе выгадна трымаць авечак.
Тады аўчарні прынясуць у
калгасную касу грошы, і не-
малыя.

Я слухаю, што гаворыць
старшы заатэхнік трэста. І
ўвесь час думаю пра тое, што
ў нас у рэспубліцы ўсяго
430 тысяч авечак. А хочацца,
каб у нас было больш энтузі-
ястаў авечкагадоўлі, каб па
калгаснай пашы хадзілі вялі-
кія атары, каб нашы дзеці на-
сілі цёплыя шарсцяныя сві-
тары, каб залатое руно не бы-
ло, як цяпер, амаль на вагу
золата...

ПАРТЫЗАНКА

КАЦЯ

Нарыс

На сконе зімы 1943 года з аднаго падмаскоўнага аэрадрома падняўся самалёт і ўзяў курс на захад. Неба было пакрыта хмарами. Там-сям у ясных разрывах выглядвалі зоркі. Дзве маладзенькія дзяўчыны і двое мужчын — адзін сярэдняга ўзросту, другі яшчэ юнак — моўчкі сядзелі і ўслухоўваліся ў раўнамерны гул матора. У кожнага за плячыма на лямках — парашут, а на грудзях — новенькі аўтамат. «Хутэй бы пераляцець лінію фронту», — нецярпліва думаў кожны з іх.

З краю на жалезнай адкідной лаўцы прымасцілася цёмнавокая худзенькая дзяўчына. Прыпухлыя вусны, ясны позірк вачэй. З-пад шапкі выбіваюцца чорныя валасы. Часам дзяўчына ледзь прыкметна сама сабе ўсміхалася. Яна ўспомніла, як перад самым іхнім адлётам праслаўленая лётчыца Валянціна Грызадубава, якая ведала, куды яны ляцяць, усё здзіўлялася:

— Ой, дзяўчаткі! Якія ж вы худзенькія і, відаць, лёгкія! Каб не паразносіла ветрам вас ва ўсе бакі, чапляйце на сябе што цяжэйшае.

Радыстка Сіма недаверліва

паглядзела на Грызадубаву — думала, можа тая жартуе. А пасля сказала:

— У нас аўтаматы, узрыўчатка. А ў мяне — яшчэ і рацыя.

Цяпер Сіма сядзіць поруч Варвары Вырвіч, якая ляціць з сябрамі ў тыл ворага пад сваім новым імем — «партызанка Каця». Яшчэ далёка той дзень, калі на відных месцах у Добрушы і ў навакольных вёсках фашысты развесіць аб'явы, у якіх за галаву «бандыткі Каці» шчодро паабяцаюць заплаціць соллю, маркамі і зямлёй. Наперадзе невядомасць, і Варвара Вырвіч — партызанка Каця — успамінае родныя мясціны — Рэчыцу, шырокія дняпроўскія поймы, дзе любіла бываць у дзяцінстве.

Вясною, калі рака разліваецца, з кручы можна ўбачыць далёкія макаўкі дубоў, што стаяць у вадзе. Вада віруе паміж аблузанных крыгамі ствалоў, нясе леташняе лісце, шматкі перапрэлага сена, адарваных ад варот дошкі, кулі пацямнелай саломы.

Варвара ведала: пройдзе некалькі дзён, прыгрэе сонца — і вада паступова спадзе. Але яшчэ доўга будзе бушаваць бацька-Дняпро на паваротах, доўга будзе праносіць на сваіх хвалях то раскіданыя з шурак дровы, то бярвенні, то часам праплыве напалоханы да смерці на выпадковым «плыце» кот-небарака...

Паслужлівая памяць пераносіць у мінулае. Як добра, як радасна было вучыцца ў вясёлай, светлай Адэс! Дзяўчына цвёрда рашыла: будзе медыкам! Горад ёй спадабаўся з першага ж дня. Густыя акацыі з навесістым голлем нечым нагадвалі рэчыцкія

вуліцы: у іх таксама любілі сядзіць гэтае непатрабавальнае да зямлі і прыроды дрэва.

Вечарамі яны, першакурснікі-медыкі, прыходзілі на набярэжную Адэсы. Ліхтары кідалі на зямлю роўнае, мяккае святло. Навокал снавалі вясёлыя, святочна апранутыя людзі. Яны аб нечым ажыўлена размаўлялі паміж сабой, спрачаліся, жэстыкулявалі. Здавалася, ніколі ў жыцці тыя людзі не ведалі, што такое сум. Яны заўсёды ўсміхаліся, заўсёды маглі бяскрыўдна пажартаваць з таварыша, маглі бяскрыўдна і пакпіць з якога прыезджага.

У памятны чэрвеньскі дзень усё раптам рухнула. Змоўк смех, не стала відаць святочна апранутых, бесклапотных людзей на набярэжнай, ніхто не паяўляўся на славунай лесвіцы. Ды і хто мог у тыя дні ўсенароднага гора ўсміхацца? Чорнай, страшнай навалаччу наскоўваўся вораг з захаду. Ужо ён захапіў Гомель, Рэчыцу. Варвара пакутліва думала: што магло чакаць яе родных там, дзе лютаваў вораг?

З першых жа дзён вайны іх, першакурснікаў, мабілізавалі. Запомніліся баі марской пяхоты — баі ўпартыя, цяжкія. Тады яна ўпершыню ўбачыла пакуты ў вачах раненых салдат. Боль, вядома, быў не толькі ад ран, якія бінтавала дзяўчына, а і ад таго, што вораг пераўзыходзіў тут у сіле і на зямлі, і на моры, і ў паветры, ад таго, што мы ўсё адступалі і аддавалі яму горад за горадам. Кожны дзень у бяздонным небе, быццам на гіганцкай каруселі, ганяліся адзін за другім самалёты. Страшна было глядзець, калі часам чырваназоры «ястрабок» цягнуў за сабой чорны хвост дыму і падаў, падаў уніз. Дзесьці ў гарачым стэпе ён

узрываўся — глухі гул даносіўся праз некаторы час сюды, у горад.

Потым быў эвакуацыйны горадзек Каменск-Шахцінск, у Растоўскай вобласці. А пасля — пякельная спёка Бухары: туды дзяўчына трапіла са шпіталем. Кожны дзень Варвара прагна слухала паведамленні Савецкага інфармбюро і хмурнела ўсё больш і больш. Даўно ў зводках называліся новыя напрамкі, новыя населеныя пункты і рэкі. І ўсё часцей і часцей дыктар пералічваў, колькі знішчылі варожае сілы і тэхнікі партызаны яе роднай Беларусі. У такія мінулыя трохі святлей рабілася на душы, хацелася і самай быць там, дзе дзейнічаў атрад таямнічых «дзядзькі К.» ці «камандзіра В.». Яна бачыла перад сабой прасторную плынь Дняпра з бліскаўкамі на дробных хвалях, гнёзды ластавак-печурычак у крутым беразе, чубы дрэў, што глядзеліся ў люстра вады ў вясновы разліў. Што з яе роднымі, блізкімі людзьмі? Ці жывыя хаця?

Яна паслала заяву ў ЦК камсамола Беларусі, прасіла паслаць яе ў тыл ворага.

Пацягнуліся доўгія тыдні чакання. Просьбу задаволілі. Варвару Вырвіч выклікалі з горада Каган Бухарскай вобласці ў Маскву.

— Пойдзеце ў спецшколу, — падрабязна распытаўшы пра яе жыццё, сказаў высокі чалавек з сівымі скронямі, у вайскавай форме без знакаў адрознення.

У спецшколе іх вучылі падрыўной справе, умению карыстацца зброяй. Выкладалі і нямецкую мову. Тады ўпершыню Варвара пашкадавала: у школе ўрокі нямецкай мовы яна рыхтавала не так ахвотна, як іншыя. Як бы спатрэбіліся ёй тыя веды! Так думала не толькі яна

КАРАЛЕВА

10 верасня 1970 года запамніцца Тані Баровой на ўсё жыццё. У гэты дзень яна стала лепшай тынкоўшчыцай рэспублікі. Фенамальны вынік: 69,43 квадратнага метра атынкаванай паверхні плюс 3,07 квадратнага метра адкосаў за восем гадзін рабочага дня. Усё разам складае 359 працэнтаў нормы. Увечары ў Палацы культуры Магілёва пад грым ападысменту яна перадасць сваю кельму самай маладой удзельніцы конкурса прафесійнага майстэрства, прысвечанага 50-годдзю камсамола Беларусі, Клаве Дуброўскай — тынкоўшчыцы трэста № 19. Пунсовая стужка чэмпіёна завязана цераз плячо. Таня будзе галоўным героем свята. А пакуль... Пакуль вельмі настойлівымі і няспыннымі здаюцца вочы фотааб'ектываў, наведзеныя на яе. Настаўніца і лепшая сяброўка, брыгадзір Алена Васільеўна Матилькова жартуе:

— Не саромейся, дачушка. Ты сёння — каралева хараства.

І, крыху памаўчаўшы, дадала:

— Хараства працы...

адна. Сіма Аш, якая павінна была ляцець радысткай з ёю ў тыл, таксама так думала.

Псеўданім перад адлётам у тыл ёй прыдумаў Сяргей Осіпавіч Прытыцкі. Ён тады працаваў у Беларускай штабе партызанскага руху.

— Будзеш Кацяй, — ласкава гледзячы на яе стомленымі вачыма, сказаў ён. — У добры час, партызанка Кацяй!

І вось ляціць яна, «партызанка Кацяй». Аб нечым заклапочана думае камандзір іхняй групы Іван Паўлавіч Крывенчанка. Нахмурана глядзіць перад сабой Сіма. Саша нешта сам сабе вылічвае — кідае вокам на пакункі з узрыўчаткай, мінамі.

Яны адчулі, што пералятаюць лінію фронту, па шматлікіх агнявых пункцірах. Пункціры тыя значыліся далёка ў цемры. Яркімі светлячкамі запальваліся і патухалі яны пад імі. Ад зямлі пацягнуліся ў неба, да іхняга маленькага самалёта, шчупальцы пражэктараў. Самалёт калыхнулася. Відаць, недзе блізка разарваўся зенітны снарад. Лётчык на момант азірнуўся на іх і нешта крыкнуў. Але Варвара не разабрала, што. Калі лінія фронту асталася ззаду, лётчык з палёгкай выцер спацелы лоб: пранесла. Цяпер пад імі зноў былі прасторы ў чорнай, нямой зацягасці.

...Прыземляліся ў Клятнянскіх лясах. На снезе гарэлі тры «крыжы» — умоўны знак. Першая кінулася насустрэчу ветру і невядомасці Сіма. За ёю — Каця. З таго часу, як яна зайшла ў самалёт там, на аэрадроме, і аж пакуль добрушскія партызаны не злучацца з часцямі Савецкай Арміі каля вёскі Селішча, яна забудзе сваё сапраўднае імя. Новае імя яе

неўзабаве стане добра вядома фашыстам.

І праўда, разнесла парашутыстаў даволі далёка адзін ад аднаго. Але іх чакалі. Пра іх прылёт ведалі байцы атрада асобага прызначэння, што дзейнічаў у гэтых лясах.

У атрадзе прабывалі дзесяць дзён. Настаў сакавік. Днём каля тоўстых соснаў снег раставаў — здавалася, дрэвы дыхалі, і гэта ад іхняга дыхання цягнулі праталіны. А ноччу падмаржвала. На галінах дрэў намярзалі тонкія ледзяшы і звінелі ад подыху ветру.

У адзін з такіх дзён яны развіталіся з гасціннымі шамякінцамі (так іх звалі па прозвішчы камандзіра) і накіраваліся ў месца сваёй дыслакацыі — у лясы, што падступалі да самага Добруша. Дорога была далёкая і, вядома, нялёгкая.

...Іх было ўсяго чатыры чалавекі — ядро будучага партызанскага атрада, а пасля — брыгады. Брыгада гэтая пазней вырасла да паўтары тысячы чалавек. Камандаваў ёю Іван Паўлавіч Крывенчанка.

Партызанку Кацяю прызначылі сакратаром Добрушскага падпольнага райкома камсамола. Надзейныя людзі ведалі гэтую бяспраходную камсамолку. Яна стварала падпольныя камсамольскія групы, хадзіла ў разведку, падрывала варожыя эшалоны.

На асабістым яе рахунку шэсць узарваных эшалонаў. Але найбольш запомніўся самы першы.

То было на чыгуначным перагоне да станцыі Закапыцце. Партызаны выбралі зручнае месца: да чыгуначнага палатна падступаў густы хмызняк. Хоць фашысты яго і выцерабілі, але па куп'істай забалочанай нізіне ўсё ж можна непрыкметна

падабрацца да насыпу. А там дарога ішла на пад'ём. Каця дакладна разлічанымі рухамі заклала «лягушку» — міну нацяжнага дзеяння. Дзяўчына спяшалася — адчувала толькі, як часта калоціцца сэрца, і прыслухоўвалася, ці не ідзе цягнік. Ён павінен быў вось-вось паказацца з-за павароту.

Яна рванула, калі паравоз мінуў кволюю бязроўню, што расла перад насыпам. Гэта быў умоўны арыенцір, выбраны Кацяй. Асляпляльнае поле і парашуганулі над эшалонам. Паравоз уздыбіўся, як наравісты конь. Выбуховая хваля прайшла над галавой са страшэннай сілай. Каці запомнілася толькі, як напружана працуюць чырвоныя дышалі паравоза, як шалёна круцяцца ў паветры колы. Любавацца зробленым не было калі: дай божа, як казаў той, ногі...

У баявых справах праходзілі дні, месяцы. Аднойчы ішла ў разведку Каця з партызанам Іванам Паньковым. У лесе ўжо адчуваўся надыход восені: зачырванеліся гронкі рабіны, бярозы ўплалі сабе залацістыя каснікі. Партызаны выйшлі да бальшака, што вёў у Добруш.

— Глядзі, — раптам крануў Іван Кацяю за локаць.

Упоперак слупа, на дошцы, быў прыбіты вялікі аркуш паперы. Аб'яву надрукавалі буйнымі літарамі.

«За злоўленага бандыта «Каця» нямецкае камандаванне ўзнагародзіць 3 тысячамі марак, выдасць 5 пудоў солі, а таксама выдзеліць зямельны надзел у 25 гектараў...»

— Дарага ж, Каця, цэнзяць тваю галаву, — горка ўсміхнуўся Іван. — Бач, фашысты расшчодрліся нават на пяць пудоў солі. Ведаюць, гады, што

соль зараз — на вагу золата...

— Няхай абяцаюць, — адказала Каця. — А мы ім будзем таго агню паддаваць, каб навек заракліся ў чужыя землі соўдацца.

Каці падабаўся гэты стройны, дужы хлопец. Кожны, хто хадзіў з Іванам Паньковым на заданне, адчуваў сябе і надзейна і ўпэўнена. Добры ён чалавек...

У дакументальным фільме «Бітва за Гомель» некалькі кадраў надоўга запомняцца тым, хто яго глядзеў.

...Савецкія часці толькі што вызвалілі Добруш. У шматпакутны горад да абвугленых печышчаў вяртаюцца бежанцы. Ідуць сівыя бабулі. На каламажках вязуць людзі свае бедныя пажыткі. Прыходзяць партызаны з чырвонымі стужкамі на шапках. Раптам аб'ектыў кінааператара затрымліваецца на твары дзяўчыны ў берэце. У яе за плячом — нямецкі аўтамат. Да яе, не стрымліваючы радасных слёз, горнуцца двое дзяцей. А за спіной партызанкі — паласаты слуп. На ім на шырокай дошцы пад кручкадзюбым арлом — аб'ява нямецкага камандавання.

— Гэта Варвара Вырвіч, — гаворыць дыктар. — Вядомая «партызанка Каця». За яе нямецкае камандаванне абяцала тры тысячы рэйхсмарак, пяць пудоў солі, дваццаць пяць гектараў зямлі...

— ...Варвара Пятроўна, — пытаюся я. — Помніце гэты эпізод?

— Помню, — адказвае Варвара Пятроўна Панькова. — Гэтыя здымкі пасля змясцілі ў

ХАРАКТВА

Алену Васільеўну ў магілёўскім трэсце № 12 ведае кожны. Яе брыгада — узорна-паказальная. Лепшыя спецыялісты выходзяць адсюль. Таня Багрова прыйшла сюды яшчэ зусім дзяўчынкай, пасля вучылішча. І за пяць гадоў стала першая ў рэспубліцы.

— Многае ад самога чалавека залежыць, — расказвае пра Таню Алена Васільеўна. — Таня гарыць на рабоце. Яна не супакойваецца, пакуль не асвоіць аперацыю. А чысціня ў рабоце, бляск — гэта, па-мойму, ад сабранасці яе, жаночкай акуратнасці...

У Тані Багровай нялёгкае жыццё. Бацька, Сцяпан Астапавіч Дашкевіч, камандаваў батальёнам у Айчынную. Амаль усю вайну прайшоў, а пад канец быў цяжка кантужаны... Не змагла дзяўчынка працягваць вучэнне, пасля васьмі класаў пайшла ў вучылішча, а потым на будоўлю.

— Сёння бацька таксама будзе вельмі шчаслівы, — сказала на развітанне Таня. — Можна таму мне і ўдалося перамагчы.

Тэкст Ю. САПАЖКОВА.
Фота Л. Папковіча.

«Франтавых ілюстрацыях». Вось яны.

Мы сядзім у доміку Варвары Пятроўны. Домік сціпла туліцца ў садзе на Чырвонаармейскай вуліцы ў Рэчыцы. Гаспадыня паказвае рэкамендацыю ў партыю, якую даў ёй у 1943 годзе цяперашні першы сакратар Мінскага абкома партыі Іван Яўцеевіч Палякоў, выразкі з «Правды» і «Комсомольской правды» за 1943 год. Вось артыкул Карла Няпомняшчага з «Комсомольской правды» за 12 снежня 1943 года. Газетная папера пажайцела, працёрлася на згібах, але воблікі людзей можна пазнаць.

На здымку ў «Правде» бачым адважнага партызанскага падрыўніка Фёдора Кухарава, кіраўніка падпольнай камсамольскай арганізацыі Варвару Вывіч (Кацю) і камсамольцаў Міхася Нікіціна і Мікалая Пучкова. А ў карэспандэнцыі Леаніда Корабава «Падпольшчыкі Добруша» расказваецца аб гераічных справах партызанкі Каці і яе адважных сяброў. Здрава дапякалі яны тады фашыстам!

Адзінаццаць гадоў былая «партызанка Каця», кавалер ордэнаў Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені і шматлікіх медалёў, працуе загадчыцай дзетсада-ясляў Рэчыцкай суднаверфі. Дзетсад-яслі знаходзіцца ў Азершчыне. Трэба рана ўставаць, каб загадзя туды прыехаць. А сёння яна асталася дома: нездаровілася.

У пакоі дывановыя дарожкі, на вокнах — кветкі. На этажэрцы — кнігі. Вясной, як зацвітаюць яблыні ў садзе, прыемны водар квецені напаўняе дом.

На сцяне — напісаны маласлам партрэт сталага чалавека. Мусіць, чалавек шмат пачыў на сваім вяку: гэта відаць па яго маршчыністым твары, стомленым позірку вачэй.

— Гэта муж свайго бацьку намаляваў, — тлумачыць Варвара Пятроўна. — Іван працуе мастаком-афарміцелем у нашым кінатэатры «Беларусь». А сын наш яшчэ малы: у дзіцячы сад ходзіць.

Варвара Пятроўна дастае здымак ваеннай пары. Іван Міхайлавіч Панькоў з наганам і кінжалам на поясе. Адкрыты позірк, спакойная пастава. Такі чалавек ніколі не падвядзе, і, мусіць, прыемна абаперціся ў нялёгкую жыццёвую хвіліну на яго сяброўскае плячо.

— Вось так і жывём, — ціха гаворыць Варвара Пятроўна Панькова, «партызанка Каця».

...Доўга яшчэ будзе гучаць у маёй душы яе ціхі ласкавы голас.

Міхась ДАНИЛЕНКА.

ВЯЛІКІ МЫСЛІЦЕЛЬ І РЭВАЛЮЦЫЯНЕР

Міжнародны камуністычны і рабочы рух, усе працоўныя, усе прагрэсіўныя людзі свету адзначаюць сёлета знамянальную дату — 150-годдзе з дня нараджэння Фрыдрыха Энгельса. Імя Энгельса — аднаго з асноўнапаложнікаў навуковага камунізма, правадыра і настаўніка міжнароднага пралетарыяту, сябра і бліжэйшага саратніка Карла Маркса — стаіць у першым радзе самых выдатных мысліцеляў і рэвалюцыянераў, вядомых шматвяковай гісторыі чалавецтва. Гэтае імя бясконца дарагое рабочаму класу, усім, каму ненавісны эксплуатацыйны лад, хто выступае супраць сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёчання, змагаецца за перабудову грамадства на камуністычнай аснове.

Нарадзіўся Ф. Энгельс 28 лістапада 1820 года ў адной з найбольш развітых у прамысловых адносінах абласцей Заходняй Германіі — Рэйнскай правінцыі, у г. Бармене. Па загаду бацькі семнаццацігадовы Энгельс вымушан быў пакінуць вучобу ў гімназіі і заняцца вывучэннем камерцыйнай справы, а праз год — пайсці працаваць у адну з буйных гандлёвых кантор у Брэмене.

Малады Ф. Энгельс зненавідзеў свет хціваасці, нажывы і крывадушнасці. Увесь вольны ад работы час ён прысвячаў самаадукацыі, штудзіраванню рэвалюцыйнай літаратуры, азнаямленню з жыццём рабочых. Шмат дало яму вывучэнне філасофіі, асабліва прац Гегеля, наведванне ў 1841—1842 гг. Берлінскага ўніверсітэта ў якасці студэнта-вольнаслухача.

Пасля ваеннай службы Энгельс пераехаў у Англію. Тут, у краіне класічнага капіталізму, асабліва здзіўлялі рэзкія кантрасты паміж галечай і бяспраўем рабочых, з аднаго боку, і багаццем і раскошай маёмных класаў — з другога. Гэта быў перыяд яго пераходу ад рэвалюцыйнага дэмакратызму да камунізма і ад ідэалізму да матэрыялізму.

Новыя погляды ён ярка ўвасобіў у сваёй выдатнай кнізе «Становішча рабочага класа ў Англіі», якая з'яўляецца адным з найлепшых твораў у сусветнай сацыялістычнай літаратуры. Ул. І. Ленін указваў, што ў гэтай рабоце «Энгельс першы сказаў, што пралетарыят не толькі пакутуючы клас», што самі ўмовы існавання пралетарыяту ствараюць прадпасылкі для яго згуртавання, для выка-

нання ім вялікай місіі — знішчэння капіталізму.

У канцы жніўня 1844 года Энгельс выехаў на радзіму. Падарозе ён спыніўся ў Парыжы і правёў 10 дзён у Маркса, які жыў тут. Гэта была першая асабістая сустрэча двух вялікіх людзей, якая паслужыла пачаткам іх непарыўнага саюза, зыходнай вяхой сумеснай творчасці асноўнапаложнікаў навуковага камунізма. «Старажытныя сказанні, — пісаў Ул. І. Ленін, — перадаюць аб розных хваляючых прыкладах дружбы. Еўрапейскі пралетарыят можа сказаць, што яго навука створана двума вучонымі і барацьбітамі, адносіны якіх пераўзыходзяць усе самыя хваляючыя паданні старажытных аб чалавечай дружбе».

Вызначаючы сваю галоўную задачу, Маркс і Энгельс рашылі сканцэнтраваць сумесныя намаганні на далейшай распрацоўцы рэвалюцыйнай тэорыі, забеспячэнні яе ўсямернага распаўсюджвання сярод перадавых элементаў інтэлігенцыі і шырокіх мас рабочага класа. Іх першай агульнай працай была кніга «Святое сямейства». У ёй ужо змяшчаліся асновы рэвалюцыйна-матэрыялістычнага сацыялізма. Другой іх сумеснай працай з'явілася «Нямецкая ідэалогія». Яна была напісана ў 1845—1846 гг. і знаменавала сабою важнейшы этап у стварэнні дыялектычнага і гістарычнага матэрыялізму. Вялікае значэнне працы заключаецца і ў тым, што ў ёй упершыню сістэматычна выкладзены асноўныя прыныцы навуковага камунізма.

Маркс і Энгельс былі не толькі творцамі рэвалюцыйнай тэорыі. Яны з'яўляліся правадырамі, непасрэднымі кіраўнікамі барацьбы пралетарыяту, арганізатарамі яго партыі. Іх намаганнямі былі створаны карэспандэнцыйны камітэты, якія служылі важным сродкам устанавлення цесных сувязей паміж шматлікімі рабочымі і сацыялістычнымі аб'яднаннямі ў розных краінах. Ім удалося заваяваць на свой бок тайнае аб'яднанне нямецкіх рабочых «Саюз справядлівых», які ў чэрвені 1847 года быў рэарганізаваны ў «Саюз камуністаў». На яго сцягу ўпершыню з'явіўся баявы заклік «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!» Энгельс склаў праект праграмы «Саюза камуністаў», які паслужыў першым накідам напісанага Марксам і Энгельсам славутага «Маніфеста Камуністычнай партыі», што

выйшаў у свет у лютым 1848 г.

Самы актыўны ўдзел Энгельс прымаў у рэвалюцыйных падзеях 1848—1849 гг. у Германіі. Разам з Марксам ён выпускаў «Новую рэйнскую газету», якая з'яўлялася баявым рэвалюцыйным органам пралетарыяту, аб'яднаўшы вакол сябе шырокія дэмакратычныя слаі. Калі ў маі 1849 года ўспыхнула ўзброенае паўстанне ў Паўднёва-Заходняй Германіі, Энгельс едзе туды і ўступае ў паўстанцкі добраахвотніцкі атрад. Яго смеласць і мужнасць прыводзілі ўсіх у захваленне.

У 1850 годзе Энгельс мусіў пераехаць у Манчэстэр і зноў стаў працаваць у гандлёвай канторы фірмы, адным з гаспадароў якой быў яго бацька. Важкай прычынай, якая прымусіла яго зноў заняцца нялюбай справай, было імкненне пачаць матэрыяльна Марксу, які працаваў над «Капіталам». Перад выхадам у свет першага тома гэтай геніяльнай працы Маркс пісаў Энгельсу: «Такім чынам, гэты том гатовы. Толькі табе абавязаны я тым, што гэта стала магчыма! Без твайго самаахвяравання для мяне я ні завошта не мог бы прарабіць усю велізарную работу для трох тамоў. Абдымаю цябе, поўны ўдзячнасці!»

У Манчэстэры Энгельс напісаў вялікую колькасць работ, прысвечаных міжнародным адносінам, эканамічным і ваенным пытанням.

Ва ўмовах уздыму рабочага руху Маркс арганізаваў у 60-х гадах I Інтэрнацыянал. Энгельс прыняў самы актыўны ўдзел у яго дзейнасці, а пасля пераезду ў 1870 годзе ў Лондан ён быў уключаны ў Генеральны савет Міжнароднага таварыства рабочых.

Энгельс праяўляў глыбокую цікавасць да развіцця рэвалюцыйнага руху ў Расіі. Ён вывучыў рускую мову, чытаў рускія кнігі, падтрымліваў цесную сувязь з рускімі рэвалюцыянерамі. Вялікі правадыр пралетарыяту марыў убачыць крах рускага царызму і перамогу сацыялістычнай рэвалюцыі ў радзе еўрапейскіх краін, хоць адным вокам «зазірнуць у новы век». На жаль, яму не ўдалося дажыць да новага стагоддзя. 5 жніўня 1895 года ён памёр пасля цяжкай хваробы — рака страўніка. Згодна волі Энгельса урна з яго прахам была апушчана ў мора ля Істборна (Англія).

І. КЛІШЫН

СЛУЖЫЦЬ ЛЮДЗЯМ

На выпускным вечары, калі ўручаліся атэстаты сталасці, дзяўчаты пазіралі на Зіну з зайдзрасцю: за выдатную паспяховасць яна была адзначана залатым медалем. Зіна верыла, што стане студэнткай Гродзенскага медыцынскага адзін экзамен здаць—хіба цяжка? Ішла на экзамен, упэўненая ў сваіх ведах, і... праваліла...

Другая спроба таксама была беспаспяховая. Жар-птушка выскачыла з-пад рук, пакінуўшы толькі адно перка, якое ляжала зараз на этажэрцы,—залаты медаль.

Сядзець дома і чакаць? Чакаць, калі нарэшце лёс усміхнецца табе? Не, гэта не ў правілах працоўнай сям'і Барадзюкоў.

Бацька—рамшыч на леса-заводзе, брат Міхась—шафёр, Уладзімір—столяр. Сям'я знайшла сваё шчасце

ў працы. Пачала сваю працоўную біяграфію і Зіна. Было цяжка, і яна не раз плакала па начах, затаіўшы крыўду на сябе, на экзаменацыйную «латарэю».

Аднойчы, гартаючы газету, яна прачытала аб'яву: набіралі навучэнцаў у ГПТВ № 7, дзе рыхтавалі хімікаў для азотнатукавага камбіната. Прыгадаліся ўрокі хіміі ў школе, калі захоплена слухала любімую настаўніцу В. П. Лапцкую пра цудоўныя пераўтварэнні рэчываў, пра сярэдневяковых алхімікаў, якія шукалі «філасофскі камень». А тут усё проста—вучылішча хімікаў. Паўтара года вучобы—і яна прыйдзе на сучасны хімічны камбінат.

...І зноў абставіны склаліся не так, як таго хацелася: Зіну залічылі не ў групу лабарантаў, а ў групу апаратчыкаў. Сказалі: «Будзе цяжка, але затое цікава». У гэтай групе вучыліся ў асноўным хлопцы. Вывучалі электрамеханіку, электратэхніку, спецтехналогію... Вучылішча Зіна скончыла выдатна і паехала на практыку ў Падмаскоўе.

На ўсё жыццё, напэўна, застануцца ў памяці мінуты, калі яна ўбачыла цэх слаутага Шчокинскага хімічнага камбіната. Перапляценні труб, у якіх адбываліся хімічныя рэакцыі, свят сціснутага паветра, дзесяткі прыбораў і апаратаў, якія перасталі быць загадкай... Настрой быў радасна прыўзняты. І раптам...

— Тут дзяўчаты не патрэбны. Тут могуць працаваць толькі спрактыкаваныя спецыялісты...

І Зіне прызначылі такое «рабочае месца», дзе, як ёй здавалася, нічому не навучышыся і ніякай карысці не прынясе. У вольныя хвіліны прыглядалася да работ вопытных майстроў, вивучала прыцып работы новых аўтаматычных сістэм і механізмаў.

Уступіла ў строй другая чарга Гродзенскага азотнатукавага завода—і Зіна стала там апаратчыцай блока раздзялення паветра. Работа была складаная, цікавая, і вельмі спатрэбіліся веды, атрыманыя і ў прафтэхвучылішчы і на практыцы. Па крупінках накоплівалася тое, што прынята называць рабочым вопытам, уменнем, спрытам...

...Калі Зіна едзе ў перапоўненым аўтобусе на змену, а начныя агні азотнатукавага нарастаюць і набліжаюцца, яна адчувае сябе гаспадыняй усяго гэтага чароўнага царства. У сваёй змене яна адзіная дзяўчына, усе астатнія—мужчыны. Цэнтральны пункт

кіравання цэха аміяку, дзе Зіна працуе старшым апаратчыкам, нагадвае капітанскую рубку на караблі: злева і справа міргаюць вочкі прыбораў, пагойдваюцца, нібы маятнікі, стрэлкі манометраў, асцілографы крэсяць на папярвай стужцы мудрагелістыя крывыя...

Завод працуе круглыя суткі. Працэсы, што адбываюцца ў яго нетрах,—бесперапынныя. Асабліва нялёгка бывае ў начную змену. Тут ужо вока не спускай: зазіраешся—спыніцца цэх, узнікне ланцугавая рэакцыя—можжа спыніцца ўвесь завод. Ад адной думкі: «спыніцца завод» адольвае страх, але Зіна адганяе гэтую думку прэч: яна ўся—увага.

Зіна Барадзюк—старшая апаратчыца, а ў заводскай сям'і яе называюць майстрам. Не па займаемай пасадзе, а за майстэрскую работу. І яшчэ—за сумленнасць. Вось за чыстае сумленне, за ўменне прымаць самастойна адзіна правільныя рашэнні і заўсёды даводзіць пачатую справу да канца, нарэшце, за цікавасць да лёсу людзей Зінаіду Барадзюк два разы выбіралі дэпутатам абласнога Савета.

На першай сесіі Зіна сціпла сядзела сярод рабочых, урачоў, настаўнікаў, калгаснікаў—дэпутатаў, таварышаў па Савету, і ёй прыпомніліся радкі Уладзіміра Маякоўскага:

Сидите, не советей
В моем Моссовете...

Дзе ж тут «сядзець і савет», калі на сесіі вырашаюцца пытанні дзяржаўнай важнасці: аб гаспадарчым і культурным будаўніцтве горада і вёскі, рашэнні, якія праз некаторы час зробіць свой уплыў на лёс людзей, такіх, як і яна сама.

Зіна работу з людзьмі любіла, не раз яе выбіралі членам камсамольскага бюро цэха. Таму так ахвотна ішла на сваю першую сустрэчу з выбаршчыкамі. Людзі глядзелі на маладога дэпутата з жывой цікавасцю, Зіна адчувала гэта, і ад хвалявання ў яе рукамі і шчокі.

Пытанні сыпаліся адно за адным: «Чаму ніколі не застанеш слесара ў домакіраўніцтве?», «Дакуль сталовая будзе карміць з дня на дзень адной стравай?», «Чаму ў нашым двары работнікі магазіна зрабілі склад бочкатары, а дзецям і пагуляць няма дзе?..» Нарэшце, вечныя скаргі на гарадскі транспарт.

Пытанні, пытанні, пытанні... Яны зададзены, трэба шукаць адказы. Зіне аказалі давер, выбіралі дэпутатам.

Трэба па-дзяржаўнаму глядзець на рэчы, якія раней здаваліся прывычнымі і штодзённымі, глыбей уваходзіць у сутнасць справы, раіцца з работнікамі розных устаноў.

Сама Зіна жыве на ўскраіне, у маленькім доміку, а завод—на процілеглым канцы горада. Каму, каму, а ёй добра вядомы «аўтобусныя пакуты». Калі на сустрэчах з выбаршчыкамі ўзнікла размова пра непаладку на гарадскім транспарце, яна ўспрымала гэта асабліва востра. І таму яе довады на розных кампетэнтных нарадах былі пераканаўчымі і аргументаванымі. На адным з пасяджэнняў Савета кіраўнікам аўтарэста давалася пачуць ад дэпутата Зінаіды Барадзюк нямала рэзкіх і справядлівых папрокаў. Праз некаторы час адзін з іх спытаў:

— Памятаеце, вы крытыкавалі работу гарадскога транспарту? Як, па вашаму, ёсць змены?

— Чатырнаццаты маршрут працуе нармальна, а вось аўтобусы, якія ідуць у бок Занямоння, увесь час перагружаны, ды і ходзяць нерэгулярна. Мы як ездзілі без гузікаў, так і цяпер ездзім...

— Прышывайце гузікі напронавымі ніткамі,—паяртаваў транспартнік.

Жарт гэты не выклікаў усмешкі, Зіна ўспрыняла яго як няшчыры адказ на дзелавое пытанне і таму пайшла да старшыні аблвыканкома Мікалая Пятровіча Малочкі.

Аўтарытэт дэпутата не ўручаецца разам з дэпутацкім мандатам. Яго трэба заваяваць.

— Аўтарытэт і давер страціць лягчэй, чым набыць,—кажа дэпутат Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР Зінаіда Міхайлаўна Барадзюк.—Прапановы і просьбы выбаршчыкаў даводзіцца сур'ёзна і ўдумліва ўзважваць, вызначаць усе «за» і «супраць». Трэба заўсёды памятаць словы Уладзіміра Ільіча: «Мэтай нашай з'яўляецца бясплатнае выкананне дзяржаўных абавязкаў кожным працоўным, пасля адбыцця 8-гадзіннага «ўрока» прадукцыйнай працы»...

...Ідзе па цэху гаспадыня завода. Гаспадыня горада. Гаспадыня краіны. Зіна Барадзюк—член савецкага парламента, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР. Яна знайшла сваё шчасце ў служэнні людзям.

Іосіф КАЛЮТА,
Уладзімір ЛЕВІН

«Хто смяецца апошнім». Цеця Каця — народная артыстка СССР Л. Ржэцкая.

«Трэцяе жаданне». Вера — заслужаная артыстка БССР Т. Аляксеева. Маці — народная артыстка БССР І. Ждановіч. Пятро — артыст Б. Уладзімірскі.

«Ліса і вінаград». Клея — народная артыстка БССР З. Браварская.

КУПАЛАЎЧАНКІ

Фота Ул. Крука.

Хто яны, гэтыя слаўныя жанчыны-артысткі, якія сёння святкуюць свой юбілей — юбілей Першага дзяржаўнага тэатра рэспублікі, пяцідзесяцігоддзе Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы? Многія з іх прайшлі ўвесь яго паўвекавы творчы шлях, зведалі ўсё, было і лёгка і цяжка, і радасна ад поспеху і горка ад няўдач. Многія помняць страхі жыцця, голад і нястачы грамадзянскай вайны, калі быў адкрыты тэатр (1920 г.), гады пакут Вялікай Айчыннай вайны з фашызмам. Дзе яны — веселушка Рыта Шашалевіч, якую выдатная руская актрыса Аляксандра Яблочкина, сэрцам адчуўшы яе прыгожы талент, пачалавала за яе Настасю ў «Партызанах»; дзе Вольга Вашкевіч, якая пачынала свой акцёрскі шлях яшчэ з «Беларускай хаткі», вучылася ў Маскоўскай студыі? Яна загінула ў часе акупацыі Мінска. Дзе заўжды задумная, кволая Лідзія Яноўская, што не вынесла цяжкіх дзён эвакуацыі ў Томску, там і асталася на могілках?..

Можа хто падумае: юбілей, радасць, а тут чалавек успамінае пра гора, бяду. А як жа не ўспомніць у гэтыя ўрачыстыя дні і пра зусім юную прыму-балерыну тэатра Муру Тарасевіч, якая не ўяўляла свайго жыцця без сцэны. Яна намуляла нагу ў часе выпустлення, гэта было ў пачатку дваццатых гадоў, калі дастаць пуанты (балетныя туфлікі) было амаль немагчыма, рабілі самі. Выратаванне жыцця балерыны было ў ампутацыі нагі, а яна адмовілася. Муру Тарасевіч хаваў увесь Мінск, гледачы плакалі разам з намі.

Талент можна вызначыць, як спалучэнне ўмельства, розуму і страці. Чым, як не апанаванасцю мастацтвам,

тлумачыцца самаахварнае яму служэнне! Хіба, калі Ірына Ждановіч, спазнаўшы тэатр, кінула ўсё і пайшла на сцэну, у яе былі якія-небудзь іншыя меркаванні, апрача захаплення мастацтвам, адчування свайго прызначэння ў ім! Ну, можа гэтаму паспрыяла і тое, што яе бацькі былі акцёрамі. Яшчэ зусім маленькай дзяўчынкай Ірына сыграла на сцэне «Беларускай хаткі» ролю Данілі ў драме Янкі Купалы «Раскіданае гняздо» і шмат іншых хлопчыкаў і дзяўчатак. Усё сваё творчае жыццё Ждановіч правяла ў Першым тэатры рэспублікі, там спазнала слодыч прызнання і поспеху ў многіх ролях, якія яшчэ на памяці гледачоў: Марылька ў «Бацькаўшчыне» Кузьмы Чорнага, Верачка ў «Апошніх» Горкага, шэкспіраўская Джульета.

А хіба Вольга Галіна, якая і сёння ходзіць па клубах, ездзіць у раёны, на вёску, шукае таленты, выходзіць тэатральную самадзейнасць, не патрыётка свайго справы? Хіба ў яе не высокае пачуццё абавязку актрысы, якая прайшла ўвесь свой доўгі творчы шлях на сцэне купалаўскага тэатра, атрымала права на адпачынак, але не прызнае яго. Заўжды адухоўленая, прагнай і працавітай Галіна не ведае спакою, замкнёнага хатняга існавання, яна ідзе ў людзі, каб ім дапамагчы сваім вялікім сцэнічным вопытам, даць радасць творчасці.

А велічная і прыгожая актрыса-геранія Кацярына Міронава, гонар тэатра, якую мы заўсёды любаваліся. У яе творчасці, як у кроплі вады, адлюстроўвалася мастацкая сіла прывабнасці тэатра. Яе выхавала рабочая самадзейнасць, а ўзняў на вышыню прафесійнага мастацтва БДТ-1. Запал у рабоце, у грамадскай дзейнасці Міронавай быў прыкладам для маладых.

Купалаўскія актрысы ў часе вайны паказалі сябе сапраўднымі патрыёткамі Радзімы. Адрэпеціраваўшы на сцэне, яны спяшаліся ў шпіталі дараненых байцоў, пісалі ім пісьмы, чыталі мастацкую літаратуру, гаілі душы. Яны ездзілі на фронт у мастацкіх брыгадах, узнімалі баявы дух Чырвонай Арміі.

«Канец — справе вянцу». Алена — заслужаная артыстка БССР Т. Аляксеева. Пароль — народны артыст СССР З. Стома.

«Лявоніха на арбіце». Лявон — народны артыст СССР Б. Платонаў. Клава — заслужаная артыстка БССР А. Рынковіч.

А Лідзія Ржэцкая, што і сёння на сцэне, і як выдатны скульптар лепіць вобразы, стварае празрыстыя, як антычны мармур, што свеціцца знутры, партрэты людзей. Успомнім хоць бы псіхалагічна дакладную Мар'ю Касьянаўну ў спектаклі «У мяцеліцу» Ляонава альбо галерэю жанчын у п'есах Астроўскага: «Даходнае месца» — Кукушкіну, «Ваўкі і авечкі» — Мурзавецкую, «Позняе каханне» — Шаблову. Скончыўшы Мінскую жаночую гімназію, Ржэцкая магла выбраць больш лёгкі шлях у жыцці, хіба ў тыя галодныя дні грамадзянскай вайны ішлі ў тэатр на лёгкі хлеб? Там, праўда, плацілі, але грашыма, якія абясцэньваліся з дня на дзень, сёння залаты рубель адпаведны ста тысячам папярковых, заўтра паўмільёну, а паслязаўтра — мільёну рублёў. Інфляцыя. Паёк — крыху салёнай рыбы, мёрзлай бульбы, яблычнага павідла, хлеб па картачках напалову з мукі, напалову з апілак. У тэатры холадна, няма паліва, электрычнае цмянае святло толькі ўвечары на спектаклях, днём рэпэціруем пры газоўках. І нічога, усе бадзёрыя, узнёслыя, захопленыя. А чаму? Бацаць сваю будучыню.

І вось сёння тэатру пяцьдзесят, ён Акадэмічны, узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Яго любяць і шануюць не толькі ў сябе дома, але і ў Маскве, Кіеве, за межамі рэспублікі, дзе давялося пабываць на гастролях.

І сёння на афішы неўміручая «Паўлінка» Янкі Купалы, яна ішла ў дні адкрыцця тэатра. Вядома, яна не тая, што была даўней: новая рэжысура, новыя выканаўцы, новая пастаноўка, дэкарацыі, музыка. У спектаклі яшчэ выступае Ржэцкая — мяккая і добра-зычлівая маці — Альжбета. А Вера Пола, хіба можна, раз убачыўшы яе Агату, забыць гэтую «цётку з-пад Слуцка», маляўнічую, як малявінскія бабы, беларускую кабету.

Усё гэта незабыўна. «Паўлінка», як і «Чайка» на сцэне МХАТ, стала фактычна эмблемай тэатра імя Янкі Купалы.

Вядома, сёння, што і казаць, нашы даўнія герані пасталелі, перайшлі на характарныя ролі. І Раіса Кашэльнікава — найлепшая Паўлінка і першая Ларыса ў «Беспасажніцы» Астроўскага, іграе сёння Альжбету. Стэфанія Станюта — даўняя рамантычная гераня шэкспіраўскага плана, Тытанія ў «Сне ў летнюю ноч», Псіхэя ў п'есе Жулаўскага «Эрас і Псіхэя», сёння яна бабуся ў грузінскай камедыі «Я, бабуся, Іліко і Іларыён». Што зробіш, ад «Беларускай хаткі» шлях даўгі, але затое і паважаны.

Юбілей ёсць юбілей. Ён напамінае аб пражытых гадах, і добра, калі ёсць што ўспомніць, калі гэтыя гады былі пройдзены нездарма, калі ў скарбніцу жыцця, у галерэю мастацтва ёсць што выставіць.

На юбілей хочацца азірнуцца на мінулае, але яшчэ больш цягне падумаць аб будучыні. А яна ў тэатры Янкі Купалы шматбаячая. І хоць сёння не лёгка, няма цікавых п'ес, бракуе рэжысёраў, вайна з фашыстамі вырвала сярэдняе пакаленне актёраў, тэатр нібы пераскочыў праз нейкі абавязковы перыяд свайго развіцця. Прышло маладое папаўненне з тэатральнага інстытута, прышло прагнае, адукаванае, але, вядома, з малым вопытам і майстэрствам. А дзе ж іх узяць, як не на прафесійнай сцэне?

Тэатр ніколі не забываў пра сваю змену. Мастацкі кіраўнік Першага дзяржаўнага тэатра рэспублікі і першай тэатральнай школы ў Мінску Еўсцігней Міровіч узначальваў пасляваенны тэатральны інстытут, выходзіў самадзейны маладняк у студыях пры тэатры.

Хіба можна прайсці міма, не павітаўшыся з Галінай Макаравай? Яна сёння народная артыстка, а прыйшла Галя з калгаснай вёскі. Нялёгка ў яе была бяграфія, безбацькоўская, самотная. Прыйшла ў горад маленькая, нясмелая, а ў студыі набыла і радасць пазнавання, і веды. Падужэў голас, развілася постаць, набыла ўпэўненасць у сваіх сілах, выйшла на сцэну. І вось сёння мы бачым Лупку з «Лявоніхі на арбіце» Андрэя Макаёнка. Хіба гэта не тая жанчына, што павядзе вёску ўперад, а калі спа-

«Ён бяжыць ад ночы». Кача-гораў — народны артыст БССР І. Шаціла, Вольга Паўлаўна — народная артыстка БССР Р. Кашэльнікава.

«Людзі на балоце». Ганна — заслужаная артыстка БССР Л. Давідовіч.

«Веру ў цябе». Уладзімір — заслужаны артыст БССР М. Яроменна. Ірына — заслужаная артыстка БССР Г. Арлова.

«Дабракі». Іраіда Яраславаўна Грабяшкова — народная артыстка БССР С. Станюта, Дама — заслужаная артыстка БССР Т. Шашалевіч, Гардзеі Пятровіч Кабачкоў — народны артыст СССР З. Стома.

«Паўлінка». Агата — народная артыстка БССР В. Пола.

трэбіцца, то і паляціць у космас, як Валянціна Церашкова! А чаму не? Паляціць, дайце веры. Галіна Макарава ведае сваіх гераінь не па кнігах ці нарысах у газетах, а па асабістасці сяброўству з дзяцінства. Таму і яе старшыня калгаса Лізавета («У мяцеліцу» Ляонава) — гэта вобраз вялікай прывабнасці, яркіх жыццёвых фарбаў і мастацкай дасканаласці.

Мы не забылі выдатную беларускую мастачку, рэжысёра Любоў Мазалеўскую («Работніца і сялянка» за 1968 г. № 10), але амаль не пішам аб асістэнтах рэжысёраў. Іх прозвішчы стаяць у афішах, а хто ведае, што гэта найпершы дарадца рэжысёра-пастаноўшчыка спектакля, яго правая рука. Ужо многія гады рэжысёруе Галіна Уладзімірская, якая выхавалася ў купалаўскім тэатры, стала інжынерам сваёй справы, найбліжэйшым памагатым акцёра ў рабоце над вобразам, узбагаціла спектаклі — асістэнт рэжысёра не толькі паплечнік, але творца. Знаёмцеся!

«Здравствуй, племя молодое, незнакомое!» Хіба так? Хіба не знаёма нам заслужаная артыстка рэспублікі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Ліля Давідовіч? Ну, няўжо не хвалюе яе поўны глыбокага драматызму вобраз Ганны ў спектаклі «Людзі на балоце» Івана Мележа, вобраз паляшанкі з далікатнай душой, душой мяцежнай, што прагне шчасця і шчырых пачуццяў? Паглядзіце.

Паглядзіце і Марыю Захарэвіч у свежай ролі Кацярыны Міхайлаўны ў спектаклі «Памяць сэрца» Карнейчука. Гэта ж жаночая біяграфія цэлай эпохі, вайны, змагання з фашыстамі, мірнай працы. Маладая заслужаная артыстка рэспублікі яшчэ скажа аб сабе ў многіх драматычных ролях. Я асабіста вельмі ясна ўяўляю яе ў вобразе Кацярыны з «Навальніцы» Астроўскага. Гэта мара кожнай актрысы, але не кожнай даводзілася яе здзейсніць. Пачакаем Марыю Захарэвіч.

Шукае сябе ў розных жанрах Галіна Талкачова. Тут і асуджаная лёсам, але не зламная Інга («Выклік багам» Анатоля Дзялендзіка), і Ірына ў «Апошній ахвяры» — ролі розныя, супрацьлеглыя па жанрах, але вострыя па сваёй сутнасці, сцэнічныя.

Усе гэтыя маладыя творцы ідуць следам за асноўнымі — Зінаідай Браварскай, Таццянай Аляксеевай, Галінай Арловай, Аленай Рыжовіч, што многія гады ўпрыгожваюць сцэну тэатра і дасяглі акадэмічнай спеласці ў рабоце. Маладым ёсць у каго пераймаць вопыт, набываць майстэрства, перад імі шырокія і цікавыя, пракладзеныя ўжо шляхі і новыя, яшчэ не зведаныя далі.

Сёння, віншуючы купалаўчанака з пачэсным юбілеем, пажадаем ім вечнай маладосці, буйнога росквіту і творчых набыткаў.

Яўген РАМАНОВІЧ

Вольга ІПАТАВА

Нгуен Тхі Цяу ў Мінску

В'етнамская гераіня

Тут — у цішыні утульнасць глыбокая,
Звініць пад вокнамі мінскіх трамвай.
А там распінаюць каханага ботамі
Здарова-тупыя джы-ай.

Ужо не ўстаць яму болей, здаецца,
А ён, як народ, неўміручы — ўстае.
І кожны ўдар там, далёка, кладзецца
На тонкія кволыя плечы яе.

І сэрца шчыміць, і сэрца змагаецца.
Туды, на радзіму! Тут дні, як вякі!
...І нават у сне не расціскаюцца
Малыя смуглявыя кулачкі...

Вельмі па-дзіцячаму, найўна,
Я шукала сэнс жыцця даўно.
Біліся у твар мне мокра ліўні —
Шэрае тугое палатно.

Гразла ў глей дарожны па калені,
Білася аб выспы камянёў.

Ападалі кніжныя ўяўленні
Туманамі ўглыб ружовых сноў.

А цяпер здзяйсненнем хуткім
сніцца —

Абышоўшы ціхіх палі,
Неадкрытыя знайсці крыніцы,
Піць, прыпаўшы прагна да зямлі...

Анатолий АСТРЭЙКА

О, як хацеў я не пісаць,
Адкласці чысты ліст паперы...
У прыцемках цябе чакаць
І адчыніць у сэрца дзверы.

О, як хацеў я не сказаць
Ніякага грубога слова
Табе, якую не кахаць
Я не магу парой высновай.

О, як хацеў цябе забыць,
Ды забыцца ў душы не маю.

Ну як цябе мне не любіць,
Прызнацца, я і сам не знаю.

Я не магу табе салгаць, —
Вясна не нараджае стомы.
Хай вочы мілыя гараць
У выдуманым мною доме.

Ты ж чараўніца, ты — і жах,
Маё і гора, маё й шчасце.
Ну як вясны зялёны сцяг
Радком у песню мне пакласці!..

Успаміны

Ізноў мяне ты ўскалыхнула
На ветразях юнацкіх мар
І сонцам ветлівым зірнула
На намі пройдзены абшар.

Я неба сонечную просінь
Складу ў сунічныя стагі.
Хоць нас вячае зараз восень, —
Відны юнацтва берагі.

Здаецца, ходзім каля гаю,
Цвіце ў рамонках весні луг.

Не разумелі мы, не зналі
Тады яшчэ ніякіх скрух.

Даўно гады адгрукцелі,
Вясёлка выгнула дугу.
Вясны і радасці хацелі,
А зараз чэрпаем тугу.

Другія ходзяць лугам веснім
З бярэмам кветак на руках.
Нам асталіся ж толькі песні
Аб тых далёкіх днях.

Тэлефаністы

Туман загойдаўся на багнах,
Даўно даспелі жалуды,
І павукі
Нястомна цягнуць
Ад ліп да соснаў правады.

Пажухлі яркія суквецці,
І крочыць восень напасткі,
Паведаміць
Усім на свеце
Пра гэта хочучь павукі.

Сонца прытамілася пад восень —
Грэла ад зары і да зары,
Налівала звонкае калоссе,
Ягады, арэхі ў гушчары.

І цяпер у россыпах стракатых
Свеціцца, звініць яго святло.
Мусіць, сонца
У лясныя шаты
Золата сваё пераліло.

Мал. С. Волкава.

ТАК

БЫЛО

Мне, настаўніцы, пенсіянеру, хочацца расказаць нашай моладзі, як мы, вяскоўцы, жылі да рэвалюцыі. Як здабывалі кавалак хлеба...

Каб нашы юнакі і дзяўчаты больш цанілі тое, што яны маюць.

Мы, падлеткі, за 15 капеек хадзілі ў панскія маёнткі сушыць торф. Даўгі чэрвеньскі дзень, а мы рана, ледзь сонца асветліць вяршыні дрэў, ускопліваліся з цёплай пасцелі і, наспех абмыўшы твар вадой, узяўшы кавалак хлеба ды бутэльку малака, па халоднай, роснай сцежцы спяшаліся на працу. Там дарослыя, стоячы па калені, а то і па пояс у бруднай халоднай вадзе, капалі торф, выкідвалі яго наверх, а мы насілі яго, клалі на зямлю, затым, сагнуўшыся, варочалі сыры торф, а той, што крыху падсох, складалі ў клеткі. Сонца пякло немілосэрна, сарочка ад поту рабілася ліпкая, цвёрдая і балюча муляла цела. Моцна балела спіна, ногі нылі і падломліваліся ў каленях, але мы баяліся спыніцца і адпачыць хвіліну: над намі стаяў наглядчык, які мог прагнаць з работы.

Гадзін праз пяць напружа-

най працы мы атрымлівалі перапынак на абед. Мылі рукі ў бруднай балотнай вадзе, садзіліся на зямлю, даставалі снеданне і, хутка паеўшы, валіліся і засыналі моцным сном. Але не надоўга. Звон аб рэйку падымаў нас, і мы зноў браліся за торф, зноў брудны пот заліваў твар і цела. Яшчэ гадзін праз пяць — паўгадзіны на «полудзень», пасля якога працавалі да заходу сонца. Атрымлівалі заробленую залатоўку (15 капеек) і змораныя, ледзь цягнуць ногі, ішлі дадому.

А то позняй восенню хадзілі ў маёнтка капачь бульбу. На траве ляжыць халодная шэрань. Нашы твары пасінілі, пальцы на руках дзервянеюць, ступні мёрзнуць. Каб крыху сагрэцца, пачынаем рукамі ляпаць сябе па баках, штурхаць адна адну.

Падышоўшы да бульбянага поля, бяжым займаць рады бульбы. Спатыкнуўшыся, я падаю, выпускаю з рук кошык. Снеданне і абед вываліліся з яго і рассыпаліся. Пакуль я ўстала і пазбірала ўсё, жанкі і дзяўчаты занялі рады бульбы, а на мяне забыліся, і мне дастаўся самы ўрадлівы рад. Выбірала бульбу не разгінаючы-

ся, хоць жанчыны часамі памагалі мне, не давалі «плесціся ў хвасце».

Ужо сонца пачало нізка спускацца да зямлі, як наглядчык са стальной лапай прайшоў па выбраным мною радзе. Знайшоўшы ў зямлі пяць ці шэсць бульбін, схапіў мой кош, далёка адкінуў яго і закрычаў на мяне:

«Ідзь, псякрэў, прэндзэй да д'ябла!»

Я заплакала. Жанчыны заступіліся за мяне і пачалі прасіць наглядчыка пакінуць мяне да канца работы, але наглядчык быў няўмольны. І я, прапрацаваўшы амаль увесь дзень, дамоў пайшла без капееккі.

Цяпер на тым месцы знаходзіцца Другі Салігорскі калійны камбінат. Абшары былых памешчыцкіх палёў, лугоў і лясоў навечна аддадзены працоўным Савецкай уладай, і неабсяжныя калгасныя палеткі зацвілі багаццем. Не клапаціцца цяпер селянін пра каня, пра калёсы: стальныя коні зямлю аруць, машыны-камбайны косяць, жнуць, малоцяць.

Не пахілены і пакрыўджаны ходзіць наш селянін, а як гаспадар свае краіны, з горда ўзнятай галавой.

А. МАГІЛЁВЕЦ

МУЖНЫЯ

Фёдар СІРАНКОЎ

Апавяданне

Па бальшаку, узнімаючы босымі нагамі жоўты пыл, пад канвоем аўтаматчыкаў з сабакамі ішла група палонных чырвонаармейцаў.

Палонныя ішлі павольна, ведаючы, што з кожным крокам набліжаюцца да смерці.

Канвоем камандаваў нізкарослы, тоўсты фельдфебель гадоў пад сорок. На яго круглым твары з рыхлай, нездарвай скурай застыў выраз заклапочанасці. Часам ён моршчыў кручкваты нос над рыжымі вусякамі «пад фюрэра», нібы да

нечага прынюхваючыся, і нечакана паварочваўся.

Перабіраючы кароценькімі тоўстымі нагамі, падскокваў да канвойнага і, махаючы кулаком у пальчатцы, хрыпла лаяўся. Потым хуценька бег у галаву калоны, каб назіраць за высокім чалавекам. Трымаючы за руку худзенькага басаногога хлопчыка, той крочыў наперадзе палонных. Фельдфебель ненавідзеў яго за разумны, праніклівы позірк, пад якім міжволі адчуваў сябе нікчэмным і гідкім.

Чалавек ласкава пытаўся ў хлопчыка:

— Цябе, значыцца, завуць Яша Новікаў. А колькі табе гадоў? — Ён выпрастаўся, абцягнуў гімнасцёрку.

Хлопчык падняў круглы, кірпаты, у рабаценні твар. У карых вачах даверлівасць і смутак.

— Пайшоў дванаццаты.

Як і палонныя, Яша ведаў, куды ідзе, і яму было шкада сябе, але яшчэ больш было шкада шасцігадовую сястрычку Наташу, якая асталася ў суседкі, цёткі Арыны.

— Чым жа ты насаліў фашыстам, Яша? — спытаў палонны. Хлопчык неахвотна адказаў: — Стреляў па нямецкім лагеры з саракапяткі.

— 3 гарматы? — здзівіўся палонны і пераглянуўся з грузным чалавекам, які крочыў злева ад яго. — Дзе ж ты ўзяў гармату? І хто навучыў цябе страляць?

— Гармату я знайшоў на ўзлеску, за вёскай, — Яша сплюнуў крывавае сліну і замаўчаў.

— Ну, а хто цябе навучыў страляць? — дапытваўся палонны.

— Ніхто. Самі. Ну, я і Мішка з Пецькам.

— Чаму ж вы стралялі? Пасваголіць захацелася? — з напругным папрокам сказаў палонны.

— Яны забілі маю маму, — ціха, ледзь чутна адказаў Яша і апусціў галаву. У палоннага таргануліся вусны, ён моцна засоп і доўга глядзеў кудысьці ўгору, на верхавіны бяроз.

А Яша ўсё думаў пра сястрычку. Дзякуй цётцы Арыне, яна замяніла ім маці. Раней ён не любіў цётку за сярдзіты нораў і, каб дапачы ёй, лазіў з хлапчукамі ў яе сад. Пачуццё сорама загнула смутак.

— Цётка Арына дужа добрая, а я крыўдзіў яе, дражніў і лазіў у яе гарод. Дурань быў, — ціха сказаў хлопчык.

Палонны ласкава, моўчкі паглядзіў яго галаву. Ад гэтай ласкі Яшу на хвілінку стала лягчэй.

Калона асуджаных паднялася на ўзгорак. У лагчыне, уздоўж бальшака, выцягнулася вёска. Перад ёй тоўпіліся калгаснікі пад вартай аўтаматчыкаў. Справа сіметрычна стаялі пустыя скацінныя двары. За імі спускалася да рэчкі бульбянае поле.

Яшу хацелася паглядзець на сястрычку, але так, каб яна не заўважыла яго, не бачыла гэта...

Стракаты натоўп сялян, акружаны аўтаматчыкамі, прыціх. Мужчыны стаялі моўчкі, з суровымі тварамі. Жанчыны плакалі. Калі Яша параўняўся з аднавяскоўцамі, па натоўпе прабегла трывожная гаворка.

— Яша, куды ты? Яша! — пачуў хлопчык голас сястры, і сэрца яго абарвалася. Наташа рвалася з рук цёткі Арыны і цягнулася ручкамі да брата. Яшу нібы пяску кінулі ў вочы. Ён часта-часта заміргаў і крыкнуў:

— Цётка Арына! Не давай Наташы глядзець гэта! Яна баіцца...

Канваір балюча штурхнуў Яшу ствалом аўтамата, і ён пайшоў далей. Але як толькі палонных завярнулі да каменных хлявоў, хлопчык пачуў немы крык:

— Яша!..

— Не плач! Я хутка вярнуся! Ну, не плач! — скрозь слёзы крыкнуў ён.

Палонных паставілі ў адзін рад, тварам да каменнай сцяны. Канвойныя з сабакамі адышліся, іх месцы занялі салдаты з карабінамі.

Палонны, які ішоў побач з хлопчыкам, прапанаваў, стрымліваючы хваляванне:

— Павернемся, таварышы, да катаў. Сустрэнем смерць тварам у твар!

Палонныя павольна павярнуліся кругом, і Яша апынуўся правафланговым.

— Эх, каб закурыць разо! — уздыхнуў хтосьці.

3 вёскі пачуўся трэск матараў. 3 аглушальным рокатам з'явіліся матацыклісты, ахоўваючы легкавую машыну. Калі воблака пылу рассялася, з машыны выйшлі два афіцэры СС і цывільны — высокі, худы пажылы чалавек у фетравым капелюшы і ў перакінутым цераз руку каверкотавым паліто. Фельдфебель хацеў далажыць старшаму афіцэру, але той абыякава махнуў рукой і штосьці сказаў чалавеку ў цывільным. Перакладчык спытаў у палонных:

— Хто з вас доктар Ломнін?

— Я.

— Падыдзіце, калі ласка, да паноў афіцэраў.

Ломнін, трымаючы Яшу за руку, павольна наблізіўся. Перакладчык бясстрасна спытаў у яго:

— Пан Ломнін, вы аўтар кнігі па творчасці вялікага сына вялікага германскага народа Іягана Вольфганга Гётэ?

— Так, гэта мая кніга. — Бровы камісара здзіўлена ўзняліся.

— Вашу працу высока цэніць нямецкае камандаванне і прапануе вам жыццё за супрацоўніцтва.

Ломнін горка ўсміхнуўся і, апусціўшы галаву, задумаўся. Ці не ўдасца выратаваць хлопчыка? Здаецца, сам лёс пасылае гэтую магчымасць. Можна прыкінуцца пакорлівым, калі фашысты згодзяцца вызваліць малога? Як быць? Калі фашысты адпусцяць Яшу адразу, то варта рызыкнуць. Ломнін спытаў у перакладчыка:

— Калі я дам згоду на супрацоўніцтва, ці будзе вызвалена гэтае дзіця? — паказаў ён на Яшу.

Старшы афіцэр сцярджална кінуў галавой.

— Так, хлопчыка адпусцяць, — адказаў перакладчык.

Яша злосна глянуў на Ломніна і паспрабаваў вырваць з яго рукі сваю. Але палонны, хмура ўсміхаючыся, руку хлопчыка не адпускаў.

— Ваш адказ, пан доктар? — спытаў перакладчык.

Ломнін паглядзеў на эсэсаўцаў і нечакана спытаў у Яшы:

— Ты зразумеў, Яша, што немцы нам з табой прапануюць? Калі зразумеў, то скажы сваю думку.

— Калі мы гуляем у вайну, ніхто з хлопчыкаў не хоча быць здраднікам. Мы іграем іх па чарзе. Таму, хоць яны здраднікі і неспраўдныя, мы ўсё роўна іх б'ём, — хмура сказаў Яша, глядзячы сабе пад ногі.

— Ваш адказ, пан доктар? — нецярпліва паўтарыў перакладчык.

— Скажыце, хлопчык будзе адпушчаны зараз жа?

Перакладчык вяла ўсміхнуўся, як усміхаюцца наіўнаму пытанню.

— Пан Ломнін, вы разумны чалавек. Чаму ж сваіх ворагаў вы лічыце дурнымі? Магчыма, вас спакушае жаданне выратаваць юнага бандыта, а затым памерці з усмешкай на вуснах? Хлопчыка адпусцяць толькі тады, калі вы дакажаце вашу адданасць фюрэру.

Ломнін стаяў з горкай усмешкай, трымаючы Яшу за руку. Афіцэр злосна штосьці буркнуў перакладчыку, і той паўтарыў сваё пытанне.

— За мяне адказаў сам хлопчык, — сказаў Ломнін.

Старшы эсэсавец, крута павярнуўшыся, пайшоў да машыны. За ім заспяшаліся перакладчык і другі афіцэр. Ломнін, праводзіўшы іх насмешлівым позіркам, павольна пайшоў на сваё месца, абняўшы Яшу за худзенькія плечы. Яша ішоў, горда ўзняўшы галаву, — худзенькі, малы, але няскораны.

Як толькі Ломнін з Яшам сталі ў строй, у шарэнзе асуджаных прайшло ажыўленне.

— Прапануюць план выратавання хлопчыка, — прашаптаў сусед Ломніна. — Той, каго расстраляюць раней за Яшу, можа прыкрые яго сваім целам. Хлопчыку трэба прыкінуцца мёртвым.

Ломнін недаверліва паціснуў плячыма. Няпэўны план. Вельмі няпэўны, але трэба выкарыстаць і гэты варыянт. Ломнін паспешліва зашаптаў:

— Слухай, хлопча, слухай мяне ўважліва... ты павінен жыць. Табе яшчэ шмат трэба зрабіць...

Фельдфебель, праводзіўшы афіцэраў, падышоў да салдат і хрыплым голасам даў каманду. Карабіны нацэліліся на левафланговага — маладога светлавалосага палоннага. Яго твар збялеў. Ён выпрастаўся і паспешліва, але ўрачыста крыкнуў:

— Бывайце, таварышы! За нас адпомсцяць!..

— Шысен зі ін герц! — крыкнуў фельдфебель салдатам і пастукаў сябе пальцам у грудзі, у тое месца, дзе павінна было быць у яго сэрца.

Ён зняў з потных рук пальчаткі, але тут жа іх надзеў зноў. Ён хаваў экзэму рук. Выцер пот з лысіны і нервовым рухам надзеў шапку. Нервознасць фельдфебеля перадалася салдатам. Дулы карабінаў затрэсліся. Нарэшце фельдфебель паморшчыўся, нібы выпіў штосьці горкае, і, скрыпнуўшы зубамі, крыкнуў:

— Фойер! Фойер!

Малады чырвонаармеец ўзмахнуў рукамі, нібы спрабуючы ўхапіцца за паветра, павольна зваліўся тварам у пясок. Прыціскаючыся да Ломніна, Яша заплушчыў вочы.

Пранізаны кулямі, шыракаплечы дзядзька толькі прысеў. Абапёршыся на руку таварыша, ён устаў і выпрастаўся. Фельдфебель падбег да раненага, каб прыстрэліць яго, але не паспеў. Крывавае плявок асляпіў яго, і немец закрычаў:

— Фойер!..

Хто гэта галосіць у натоўпе калгаснікаў? Чыё гэта дзіця так крычыць? Ці не Наташа? Цела хлопчыка стала лёгкае, як пух. Як жудасна глядзяць дулы, як страшна...

На верхавінах бяроз расталі крывавае блікі вячэрняй зары. У сажалцы завакалі жабы. Пацягнула вільгацю. Яша разняў мёртвыя пальцы Ломніна і вызваліў сваю руку. Потым саскроб з павек засохлую кроў.

Яша асцярожна папоўз паміж сцяной хлява і трупамі. Яшчэ адно намаганне... яшчэ... яшчэ... Вось і плот. За ім бульбянае поле. Наперадзе цямнее града кустоў, над імі клубіцца туман. Яша не можа больш стрымліваць сябе, падымаецца і бяжыць. Туман хутка набліжаецца. Яшчэ сотня крокаў — і можна будзе схавацца ў шэрым тумане. Але што гэта ўзвілося ў начное неба, асвятліўшы наваколле? У каго гэта страляюць з аўтамата? Зноў агідна свішчуць кулі. Хутчэй, хутчэй! Засталося зусім мала, усяго некалькі крокаў. Як мала паветра! У роце горка і суха. У скронях гулка стукае. Яшчэ крок. Яшчэ!

Вось і туман. Ён шэры, вільготны, непранікальны. Ззаду крыкі на чужой мове, стрэлы, у неба ўзлятаюць ракеты. Ногі заплятаюцца.

— Мамачка... мам... — шэпчаў засмяглыя губы.

Наперадзе рэчка, за ёй лес. Яша з разбегу нырнуў. Халодная вада хутка аднавіла сілы.

Праз паўгадзіны ён быў у леснічоўцы. Назаўтра леснік адвёў хлопчыка да партызан.

АД СЯМ'І,

АД ДЗЯЦЕЙ...

Дзеці, асабліва хлопчыкі, з калыскі адчуваюць моцныя, любячыя рукі бацькі, хінуцца да яго сваімі шчырымі і шчодрымі душамі. У сваіх няжкіх гульнях пераймаюць бацькавы ўчынкі, хочуць быць такімі ж моцнымі і смелымі, як ён.

Але цяжкая траўма калечыць дзіця на ўсё жыццё, калі бацька яго кідае.

Бывае, не ўдалося ў людзей сямейнае жыццё, людзі разышліся. Але бацька, тым не менш, выконвае свой бацькоўскі і грамадзянскі абавязак і хоць бы падтрымлівае сям'ю матэрыяльна.

Але сустракаюцца і іншыя гора-бацькі. Ім не хочацца браць на сябе «цяжар» выхавання свайго ўласнага дзіцяці. Яны бессардэчна, без усялякага сораму пакідаюць ні ў чым не вінаватых дзяцей на апеку толькі жонкаў і, скрываючыся ад сем'яў, шукаюць лёгкага, бесклапотнага жыцця.

Пра іх і пойдзе сёння гутарка.

Вось адзін з тых, хто забыўся пра свой бацькоўскі абавязак. Страціўшы пачуццё чалавечай годнасці, пасміхаючыся з жонкі, прыслаў пісьмо, поўнае хамства і здзеку.

«Пісьмо з-за мяжы. Пісьмо ад вядомага мужа Пеці. Добры дзень, жонка, я хачу паведаміць, што я знаходжуся жывы і здаровы, — таго і табе жадаю. Я гаварыў табе, каб ты прыехала, калі хочаш са мною жыць. Калі будзеш ехаць, вазьмі мае грошы (!!) і рэчы. Прывязджай у гадзіну ночы...» І далей у тым жа духу.

У канцы паведамляе свой адрас: «Магілёўская вобласць, Клічаўскі раён, вёска Нясята. Для Жураўскай Ф.».

У 1953 годзе Раманоўскі зарэгістраваў шлюб з Марыяй Кірылаўнай Малашкевіч, і яны пачалі жыць на яго радзіме, у вёсцы Селішча Крупскага раёна. Праз пяць год надумаліся паехаць на цалінныя землі, у Акмолінскую вобласць, і там да 1962 года працавалі ў адным з калгасаў Атбасарскага раёна. Нарадзіліся дачка і сын. Раманоўскі пачаў п'янстваваць, кіннуў сям'ю і скрыўся.

Марыя Кірылаўна прыехала з дзецьмі ў сваю вёску і звярнулася ў суд, які выдаў ёй выканаўчы ліст на спажанне з Раманоўскага аліментаў на ўтрыманне дзяцей.

Неўзабаве ўцекача знайшлі ў вёсцы Нясята Клічаўскага раёна. Некаторы час ён выплачваў аліменты. А потым, не скасавашы шлюб з Марыяй Малашкевіч, ажаніўся з Фядорай Іванаўнай Жураўскай і выехаў з ёю невядома куды.

Пасля настойлівых пошукаў работнікі пашпартнага аддзела зноў знайшлі Раманоўскага. Ён жыў без прাপіскі ў Какчэтайскай вобласці.

Работнікі міліцыі нашай рэспублікі не даюць «спакою» ўцекачам. Капітан міліцыі Соф'я Уладзіміраўна Жучкевіч, начальнік пашпартнага стала Барысаўскага райаддзела ўнутраных спраў, не дае ім доўга скрывацца. Малодшы лейтэнант міліцыі Марыя Адамаўна Сачык з Уздзенскага раённага аддзела ўнутраных спраў таксама ўмела адшуквае неплацельшчыкаў аліментаў. Вялікую і карпатлівую работу вядзе старшы інспектар пашпартнага аддзела ўпраўлення ўнутраных спраў Магілёўскага аблвыканкома маёр міліцыі Зінаіда Аляксандраўна Філіповіч. Яна хутка знаходзіць аліментшчыкаў-ўцекачоў.

Але, на жаль, некаторым ўцекачам удаецца па некалькі год скрывацца ад сваіх дзяцей.

Вось Зубараў Уладзімір Андрэевіч, 1931 года нараджэння. Ён кіннуў жонку-інваліда і двух дзяцей. Чым жа ён займаецца, якая ў яго прафесія? Зубараў на ўсе рукі майстар. Паправіць гадзіннік, адрамантаваць веласіпед або швейную машыну — калі ласка. Зубараў з 1960 года на працягу шасці год наведваў многія вёскі і гарады паўночных абласцей Украіны і поўдня Беларусі. Нарэшце ўспомніў, што ў яго ёсць жонка, ёсць дзеці ў Ганцавіцкім раёне. Пабыў тыдзень у бацькі ў вёсцы Любашава, потым звярнуў да сям'і. А праз два тыдні, не развітаўшыся, зноў скрыўся. Адзінае, што паспела Браніслава Іванаўна, — гэта паведаміць у мясцовую міліцыю. Зубарава папярэдзілі, што ў выпадку паўторнага ўхілення ад выплаты алімен-

таў ён будзе прыцягнуты да крымінальнай адказнасці. Зубараў даў такое абавязацельства, відаць, разлічваў, што яго не так проста знайсці: краіна вялікая, а ён як мыш у стоце — паспрабуй, адшукай.

Блукае па гарадах і вёсках злосны неплацельшчык аліментаў. Ён і не думае, як цяжка выхоўваць яго дзяцей пенсіянерцы Браніславе Іванаўне. Настане час, калі, пад старасць, захацацца атрымаць дапамогу і ласку ад дзяцей. Але дарэмна: стынуць сэрцы кінутых дзяцей, не пачуе ён ад іх добрага слова. А згодна савецкіх законаў уцякач атрымае па заслугах.

Трэці донжуан — Корхін Зуся Ісакавіч, 1919 года нараджэння, родам з г. Веткі Гомельскай вобласці. Гэты ўжо адбываў пакаранне за тое, што ўкрываўся ад выплаты аліментаў жонцы Шульман Соф'і Майсееўне на ўтрыманне сына Міхаіла. Пасля адбыцця пакарання Корхін зноў знікае. У маі 1967 года ён быў у Гомелі, два разы затрымліваўся за бадзяжніцтва, у мінулым годзе яго бачылі ў Мінску.

Але колькі б вяртаўся ні віцца, а канец знойдзецца. Гэты кончык рана ці позна прывядзе бацькоў-ўцекачоў на лаву падсудных, калі яны добраахвотна не будуць выплачваць належнай сумы.

Наш урад увесь час клапаціцца аб падростаючым пакаленні. Гэтымі клопатамі пранікнуты Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 21 ліпеня 1967 года «Аб паляпшэнні парадку выплаты і спажання аліментаў на ўтрыманне дзяцей», а таксама Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі аб зацвярджэнні кодэкса аб шлюбе і сям'і Беларускай ССР ад 13 чэрвеня 1969 года.

Цяпер у пашпарты асоб, асуджаных за злоснае ўхіленне ад выплаты аліментаў або адшуканых органамі ўнутраных спраў у сувязі з ўхіленнем ад выплаты аліментаў, уносяцца спецыяльныя адзнакі. Пры выплаце заробтнай платы, пенсіі ці стыпендыі чалавеку, у пашпарце якога ёсць такі запіс, адміністрацыя павінна яшчэ да паступлення выканаўчага ліста ўтрымліваць аліменты і паведамляць судовому выканаўцы народнага суда. Калі адрас асобы, у карысць якой спажаняюцца аліменты, невядомы, грошы пераводзяцца на дэпазітны рахунак народнага суда.

На жаль, не ўсюды яшчэ ведаюць гэты парадак. Нярэдка, прымаючы чалавека на работу, не звяртаюць увагі на такія запісы.

Аддзел унутраных спраў выканкома Ваўкавыскага райсавета дэпутатаў працоўных шукаў і знайшоў Давыдава Анатоля Ільіча, які не плаціў аліментаў на ўтрыманне двух дзяцей. У яго пашпарце была адзнака «Абавязаны да выплаты аліментаў», у якой знаходзіліся ўсе неабходныя даныя. Давыдаў змяніў месца работы, паступіў на будаўніцтва Гродзенскай ЦЭЦ-2. Насуперак закону, адміністрацыя не ўтрымлівала з яго аліментаў і нават не паведаміла аб прыёме Давыдава на работу ні судовому выканаўцы, ні міліцыі, ні жанчыне, у карысць якой яны павінны былі спажаняцца.

Такое ж парушэнне дапусцілі адміністрацыя Быхаўскай мэблевай фабрыкі, прымаючы на работу неплацельшчыка аліментаў Шабаліна, адміністрацыя Браслаўскага «Міжкалгасбуда», Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча. Гэтыя кіраўнікі, не жадаючы выконваць свой службовы абавязак, памагаюць скрывацца бацькам-ўцекачам.

Палкоўнік міліцыі А. ПЕТРАКОУ.
Маёр міліцыі К. АЛЯКСАНДРАЎ.

Вось яны, ўцекачы ад сям'і, ад дзяцей: З. Корхін і Ул. Зубараў.

«СІНТЭТЫКА»

Калі ты мінчанка, табе не трэба расказаць, што такое «Сінтэтыка», дзе яна знаходзіцца. А вось калі ты прыехала да нас, у сталіцу рэспублікі, з іншага горада, з раёна ці з аддаленай вёскі, — няхай гэтая старонка ў часопісе будзе для цябе маленькім адкрыццём ці нават можа рэкламай.

— Як праехаць у ЦУМ? Або ў ГУМ? — пытаешся ты ў тралейбусе. Ну, вядома, у кожным вялікім горадзе ёсць і Цэнтральны і Дзяржаўны ўнівермагі. І табе ахвотна пакажуць дарогу ў гэтыя магазіны. Мінчане народ ветлівы і гасцінны. Але ці здагадаюцца яны даць табе адну раду:

— Вам трэба купіць абновы? Зрабіць падарункі блізкім? Зазірніце яшчэ і ў «Сінтэтыку». Яна знаходзіцца...

...На праспекце, каля Батанічнага саду, некалькі гадоў назад на ніжнім паверсе вялікага шматпавярховага будынка з'явілася сярод суцэльнага шкла сціплая і загадкавая назва: «Сінтэтыка». Што за магазін, чым ён гандлюе? Цікаўнасць, асабліва жаночая, была для магазіна самай лепшай рэкламай. І што ж! Чаканні нашы спраўдзіліся — магазін сапраўды гандлюваў рэчамі, якіх мы дасюль яшчэ амаль не бачылі на прылаўках. Гэта былі падарункі хіміі, ці, як яе называюць часам, — бытавой хіміі. Тканіны з лаўсану, трыацэтатныя, ацэтатныя і іншыя, вырабы з пластыку, курткі, плашчы, нейлонавыя і напронавыя рэчы жаночага і мужчынскага туалета.

Сёння наш фотакарэспандэнт прапануе вам наведаць гэты магазін разам з ім. І хоча падкрэсліць здымкамі сваю думку: магазін гэты мы любім не толькі за тое, што ў ім можна купіць добрую і прыгожую рэч, але яшчэ і таму, што тут вельмі сімпатычныя і ветлівыя прадаўцы. І не толькі тыя, хто трапіў на здымкі.

Калі вы куплялі панчохі — вы і самі ведаеце, як добра абслугоўвае вас Іра Андрэева; калі куплялі гатовае адзенне — пэўна, запамнілі высокую прыгожую бландзінку. Гэта Галля Канарава, студэнтка наргаса, будучы таваразнаўца. Мужчынскія сарочкі вам выберуць і параяць, што лепш купіць, Рэгіна Лебядзінская і Вольга Бандарчык. Пэралічваць прозвішчы можна далей.

— У нас усе добрыя, — гаворыць дырэктар «Сінтэтыкі» Аляксандра Сяргеёўна Дудчанка.

Усе добрыя... Можна таму, што яна ўмелы, энергічны кіраўнік, энтузіяст сваёй справы.

...Вам трэба набыць добрую рэч? Зрабіць прыемны падарунак блізкаму чалавеку?

Зазірніце ў «Сінтэтыку».

У гандлёвай зале магазіна «Сінтэтыка».

Старшы прадавец секцыі тканін нам-сорг Зоя Тарасевіч.

Загадчыца секцыі мужчынскіх сарочак Валянціна Іванаўна Панамарэнка і загадчыца секцыі тканін Ліна Міхайлаўна Александровіч.

Прадавец секцыі пластыку Святлана Гурава.

Фота Ул. Вяхоткі.

СЕЗОН, МОДА І АТЭЛЬЕ

Чатыры кароткія інтэр'ю

Вас не палохае слова «стандарт»? М'яне крыху палохае. А ведаеце, чаму? Таму, што я жанчына!.. Асабліва ніякавата робіцца мне, калі раптам (у жанчыны гэтак заўсёды раптам!) узнікае патрэба набыць новае паліто, а калі не паліто, дык сукенку або касцюм.

Здавалася б, гэта вельмі проста: ідзі ў магазін гатовага адзення і купляй. Хіба ў магазінах няма выбару?

Ёсць розныя колеры і розныя фасоны, але... гэта стандарт!

Да таго ж фігура ў мяне «не стандартная». Купіць паліто ў магазіне — гэта значыць абавязкова яго перашываць. Яно будзе мне ці то завузкае, ці то занадта шырокае. Хоць што-небудзь, ды будзе не так!..

Што ж рабіць? Ісці ў атэльє?

Але тут пачынаецца!

— Сёння заказы не прымаем, — у першым жа атэльє гаворыць мне прыёмшчыца. — Было раней прыходзіць.

— А заўтра?

— Заўтра? Заўтра будуць прыняты чатыры заказы, але не з раніцы, а пазней. Прыходзьце гадзіны ў тры...

У наступным атэльє мне па сакрэту паведамілі: той, хто хоча заказаць паліто, павінен прыходзіць не ў тыя гадзіны, што абвешчаны на шыльдацы, а за дзве-тры гадзіны раней. Гэта значыць — ледзь не ў сем гадзін раніцы!

У трэцім атэльє, самым шыкоўным і рэспектабельным, заказы ўсе «распісаны» на чатыры месяцы наперад, і калі я хачу пашыць сабе што-небудзь да свята Першага мая, дык заказ мушу аформіць сёння. Сёння, калі на двары восень!..

Вось гэтыя мае блуканні па атэльє і прывялі мяне нарэшце ў пашывачныя цэхі, да закройшчыкаў, да загадчыкаў атэльє, прывялі ў кабінет галоўнага інжынера Мінскага швейнага аб'яднання «Прагрэс», да начальніка гарадскога ўпраўлення бытавога абслугоўвання. Прывялі з адным пытаннем: «Чаму так цяжка заказаць што-небудзь у атэльє і чаму так марудна выконваюцца заказы?»

— Рыхтуй сані летам, а калёсы зімой! Калі б гэтай прымаўкі прытрымліваліся нашы заказчыкі, і ім было б добра, і нам, — так пачала сваю размову адна з закройшчыц швейнага аб'яднання «Прагрэс». — У маі мы самі шукалі заказчыка, а цяпер ён дамагаецца сустрэчы з намі, і часта дарэмна. Чамусьці іменна восенню жанчыны ўспамінаюць, што ім трэба пашыць паліто, касцюм, цёплую сукенку. Закройшчыцы літаральна ў асадзе. Спакойна працаваць немагчыма, нас ірвуць на кавалкі. Усім — тэрмінова, усім — неадкладна! Дзіўна, што такая пільная патрэба з'яўляецца кожную восень толькі ў жанчын. І не толькі ўвосень. Мужчыны чамусьці круглы год памятаюць, што ім трэба, здаюць заказы загадзя, не падганяюць, не лемантуюць. Жанчынам жа — усё да пачатку сезона, усё напярэдадні свята!..

— Гэта натуральна, — зазначаю я. — Жанчына больш уважліва сочыць за модай. Пашыеш рэч за тры месяцы да пачатку сезона, а мода — пырх! — і перамянілася! Што тады?

— От гэтыя жанчыны! — смяецца мая субяседніца. — Заўсёды пакідаюць за сабой апошняе слова!.. Але калі гаворыць сур'ёзна, то няма ніякай магчымасці працаваць рытмічна, з поўнай самааддачай. Працуем па шчырасці, аднак ліхаманка ў рабоце ўплывае на якасць... А што рабіць? Калі цябе ў прыватнай чаканні пацэра заказчыц, дык не надта патанцуеш вакол аднае. Ды і ведаеш, што калі нехта і махне рукой на такую цяганіну, дык заўтра прыйдуць дзесяць новых.

— Кадры! Не хапае кадраў! — адказвае на ўсё тое ж мае пытанне загадчыца атэльє, што па вуліцы Волгаградскай, тав. Крук. — Таму мы шыем доўга, таму некаторыя заказы іншы раз і зрываюцца.

— А хіба няма ніякіх магчымасцей у самой вытворчасці, каб неяк пакараціць тэрміны пашыву? Наплыў заказчыкаў, мабыць, нараджае і новыя формы работы?

— Так, безумоўна. Мы, напрыклад, асвоілі пашыў пасля адной прымеркі. Час выканання заказа пры гэтым значна скарачаецца, адкрывае шырокія магчымасці для ажыццяўлення брыгаднага метаду пашыву.

— Але ж брыгадны метада — гэта метада фабрычнай вытворчасці. А заказчык таму і ідзе ў атэльє, што хоча мець нешта зусім адметнае, арыгінальнае, не падобнае на фабрычныя вырабы не толькі фасонам, але і спосабам выканання.

— Зусім не! Пераход на адну прымерку абумоўлены новымі прыёмамі раскрою. Вы звярнулі ўвагу на тое, што цяпер закройшчык пры афармленні заказа

Новую кінастужку «Першыя старонкі» выпускае на экраны рэспублікі кінастудыя «Мас-фільм».

— Наша карціна, — гаворыць рэжысёр-пастаноўшчык, народны артыст СССР М. І. Ром, — пра тых, хто ўпершыню праца-

ваў над вобразам Ул. І. Леніна, меў дачыненне да гэтага вобраза. І, зразумела, гэта карціна пра Леніна, толькі ўзятая скрозь прызму той плеяды творчых работнікаў, маіх сучаснікаў, якія першымі прынялі на плечы груз велізарнай адказнасці.

Многія з нас жывыя: Юткевіч, Штраух, Аляксандраў, Ценін, Кібрык, Жукаў і іншыя мае таварышы. Яны многае раскажваюць. Раскажваю і я.

Іншых ужо няма на свеце. Але асталіся плёнка, хроніка, фатаграфіі, галасы, нататкі, засталася рэчавая памяць іх працы. Эйзенштэйн, Маякоўскі, Шчукін, Ахлопкаў, Ванін. Засталося зробленае імі: вобраз Леніна ў мастацтве.

Мы працавалі над вобразам Леніна. І гэта быў самы цяжкі, але і самы шчаслівы час нашага жыцця. Дакрананне да Леніна, да яго думак, да любой праявы гэтага надзвычайнага чалавека падвоіла нашы духоўныя магчымасці.

Такім чынам, наш фільм — гэта фільм пра Леніна. Я здымаў яго ў садружнасці з маладымі рэжысёрамі С. Лінковым і К. Осіным.

Вельмі цікавая таксама новая каляровая мастацкая кіна-

карціна «Гойя» сумеснай вытворчасці кінастудый «Лен-фільм» і «Дэфа» (ГДР).

У аснову сцэнарыя карціны пакладзены раманы Ліёна Фейхтвангера «Гойя, або цяжкі шлях пазнання».

У галоўнай ролі здымаўся Данатас Баніёніс.

— Вобраз Франсіска Гойі, вялікага іспанскага мастака, — гаворыць вядомы літоўскі акцёр, — захапіў мяне нястрымным тэмпераментам, эмацыянальнасцю. Ён усё жыццё па-

Кадр з кінафільма «Цудоўны характар».

Кадр з кінафільма «Гойя».

робіць значна больш прыкідак, чым раней? Більш прыкідак, больш даных на конт фігуры, яе асаблівасцей — і раскрой больш дакладны. Другая прымерка па трэбна толькі таму майстру, у якога не хапае ўмельства, высокай кваліфікацыі.

Што датычыць брыгаднага метаду пашыву, дык ён у нас зусім не такі, як на фабрыках. У нас брыгада — гэта сем чалавек, а на фабрыцы — сорок. У нас кожны чалавек выконвае не адну аперацыю, а цэлы комплекс. Таму закройшчыку не цяжка знайсці, на якім участку канвеера пайшоў брак, і своєчасова яго ліквідаваць.

— А ўсё-такі, — не здаюся я, — ці не лепш шыюць у нашых суседзяў, у Вільнюсе, напрыклад, дзе ў атэлье няма ніякіх брыгад, дзе пашыў кожнай рэчы строга індывідуальны?

— І ўсё ж гэта ўчарашні дзень атэлье! Вільнюсцы яшчэ могуць пэўны час дазваляць сабе працаваць па-старому: насельніцтва літоўскай сталіцы значна меншае, чым у Мінску. А мы, каб абслужыць усіх жадаючых, павінны эканоміць час. Брыгадны метада дае такую эканомію часу. Калі ў брыгадах добрыя майстры, сам метада не перашкода для справы.

— Чаму цяжка заказаць што-небудзь у атэлье, нягледзячы на новыя формы іх работы? Давайце памяркуем разам і тое-сёе падлічым.

Гэта ўжо гаворыць галоўны інжынер вытворчага аб'яднання «Прагрэс» Марыя Фёдарэўна Пашкова.

— Мінск, — працягвае яна, — горад амаль з мільённым насельніцтвам. Будзем лічыць, што толькі палавіна яго жыхароў звяртаецца да паслуг атэлье. Палавіна — гэта каля чатырохсот пяцідзесяці тысяч. Дапусцім, што гэта — жанчыны. Але вытворчае аб'яднанне «Прагрэс» можа пашыць у год усяго 78 тысяч жаночых сукенак.

Вось і выходзіць, што кожная мінчанка можа за тры гады пашыць у атэлье толькі адну рэч. Гэта ў тэорыі, а на практыцы? Жанчына абнаўляе свой гардэроб значна часцей! Уявіце сабе, якая нагрузка кладзецца на краўцоў.

Гэта адзін бок справы. Другі — вытворчыя плошчы. За сем апошніх год мы атрымалі толькі два памяшканні пад атэлье. Два, разумееце? А за гэтай лічбай стаіць другая, не менш прыкрас: рабочая шчыльнасць вытворчых плошчаў у швейніках на 40% вышэй нормы...

— Так, — пагаджаюся я, — гэта прычыны сур'ёзныя, як кажуць, аб'ектыўныя. Будзем спадзявацца, што памяшканняў для атэлье ў хуткім часе будзе больш. Але чаму ў ліку тых атэлье, якія дзейнічаюць, вельмі мала пераарадных? І чаму нават у атэлье вышэйшага разраду няма такой пасады, як мастак? Напрыклад, у Рызе ў кожным вялікім атэлье абавязкова ёсць мастак.

— Я вам больш скажу, — гаворыць галоўны інжынер. — У Рызе не адкрываюць атэлье першага разраду, пакуль не знойдуць для яго мастака. Мастак там фігура вельмі важная і неабходная. Між іншым, рыжане могуць выклікаць мастака атэлье дадому, каб атрымаць ад яго кансультацыю, які колер і фасон ім больш да твару, што і як пашыць. А нам ніяк не зацвердзяць патрэбныя «адзінкі». Што датычыць пераводу таго ці іншага атэлье ў вышэйшы разрад, дык гэта не выгадна заказчыку, бо ў атэлье вышэйшага разраду і плата за паслугі большая.

— Дазволю сабе зазначыць, што спылка на інтарэсы заказчыка тут не зусім грунтоўная. Хіба атэлье вышэйшага разраду пустуюць? Паспрабуйце прабіцца да закройшчыка ў атэлье «Элегант» — чарга даўжынёй у чатыры месяцы! Даражэй, а чарга! Справа, відаць, у тым, што

калі ты ў вышэйшым разрадзе, дык і шыць павінен лепей. І не толькі лепей, а і хутчэй. У нас ёсць тэрміновая хімчыстка, тэрміновы рамонт абутку, дзе за хуткасць вы плаціце пэўную дадатковую суму, а вось тэрмінова пашыць нават самую простую рэч у атэлье немагчыма. У іх і прэйскуранта такога няма — за тэрміновасць. Думаецца, што заказчык ахвотна пайшоў бы на дадатковую аплату, абы яму было зручна.

— Згодна з вамі, — гаворыць галоўны інжынер, — але палітыку цэн, прэйскуранты, гэтаксама як і пытанне аб штатных адзінках (гэта я пра мастакоў), вызначае і вырашае гарвыканком.

— А як на конт «апошняга штрыха»? Я маю на ўвазе вось што: любую рэч можна аздобіць «пад заслонку», у канцы асноўнага працэсу. Прыгожы каўнерык, прыгожыя гузікі, дэкаратыўнае каляровае шво — усё гэта надае рэчы асаблівую прывабнасць. Вельмі часта даволі пасрэдна па сваёй якасці імпортныя рэчы маюць прывабны таварны выгляд дзякуючы такой вось аздобе. На жаль, наколькі мне вядома, у нашых атэлье афармляюць вырабы досыць нядбайна...

— Гэта набалелае пытанне. Але тут мы цалкам залежым ад прадпрыемстваў лёгкай і мясцовай прамысловасці.

На гэтым мая размова з адным з галоўных швейнікаў скончылася, і я, перабіраючы ў памяці і гэтую размову, і размову з краўчыхай-закройшчыцай, і з загадчыцай атэлье, рушыла ў гарвыканком да начальніка ўпраўлення бытавога абслугоўвання таварыша В. П. Зенчыка, каб расказаць яму ўсё, што пачула, і паслухаць, што ён скажа, які ён дасць адказ на ўсё тое ж пытанне: «Чаму так цяжка заказаць паліто або сукенку ў атэлье, чаму там так марудна шыюць, чаму заказы прымаюцца ў самы нязручны для большасці мінчан час: раніцай,

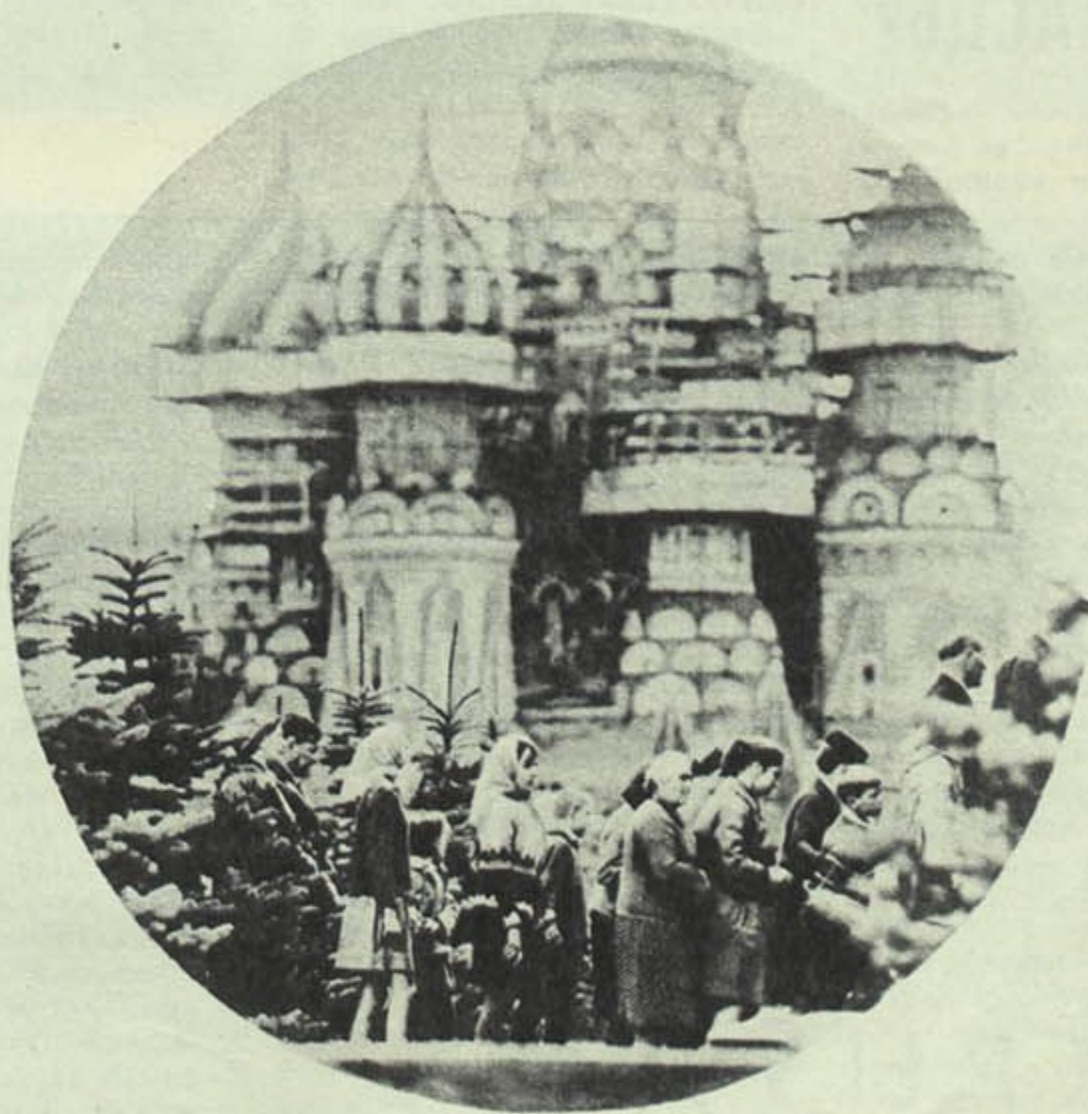
кутліва шукаў, знаходзіў і рашуча адкідаў ужо заваяванае, пакідаў пазіцыі, якія здаваліся зусім нядаўна непакінутымі. Маім героем заўсёды кіравала імкненне паставіць сваё мастацтва на службу народу...

У галоўных ролях заняты таксама Л. Чурсіна (СССР), О. Вуча (Югаславія), Ф. Дзюрэн (ГДР) і іншыя.

Будуць дэманстравацца новыя шырокакранная кінакарціна «Цудоўны характар» вытворчасці кінастудыі «Масфільм» (пра жыццёвы шлях маладой эстраднай спявачкі), казахская кінастужка «Ля заставы Чырвонага Камені» (пра юных сяброў пагранічнікаў) і каляровы мастацкі фільм «Кароль-алень», пастаўлены на Маскоўскай кінастудыі імя М. Горкага па матывах аднайменнай казкі Карла Гоці.

Р. КАПЛЯ.

Кадр з кінафільма «Першыя старонкі».

ЭКРАН

калі ўсім на работу, і што робіць гарвыканком, каб палепшыць справу.

— Трэба прызнаць, — шчыра сказаў Віктар Пракопавіч Зенчык, — што індывідуальны пашыў (а гэтая паслуга складае самы высокі працэнт сярод іншых відаў бытавога абслугоўвання) занядбаны. Да 1967 года мы ішлі, што называецца, у нагу з патрабаваннямі насельніцтва, а цяпер адсталі. Матэрыяльны дабрабыт мінчан, як і ўсіх савецкіх людзей, значна ўзрос, людзі хочуць апрацаваць па апошняй модзе, па сваіх індывідуальных густах і схільнасцях і таму, натуральна, усё часцей і часцей звяртаюцца да паслуг атэлье. А да атэлье ў нас доўгі час проста рукі не даходзілі. Асноўная ўвага аддавалася жыллёваму будаўніцтву, добраўпарадкаванню сталіцы, будаўніцтву школ, бальніц, дзіцячых устаноў. Самыя нашы балючыя пытанні ў швейнай справе — гэта пытанні кадраў і вытворчых плошчаў. Але яны паступова вырашаюцца.

Магу сказаць, што да 1975 года аб'ём работ у сістэме індпашыву павялічыцца

ўдвая, павялічыцца адпаведна і яго вытворчая база. Так, напрыклад, будучы пабудаваны тры вялікія камбінаты бытавога абслугоўвання: па Маскоўскай вуліцы, на Юбілейнай плошчы і па вуліцы Веры Харужай. Вялікае атэлье будзе адкрыта ў Курасоўшчыне і пяць меншых — у розных мікрараёнах, у новых жылых дамах. Гэтыя новыя вытворчыя плошчы дадуць нам магчымасць набраць у сістэму індпашыву тысячу новых рабочых.

Што датычыць кваліфікаваных краўцоў і закройшчыкаў, дык мы мяркуем у бліжэйшы час адкрыць школу спецыяльнага навучання, якая будзе рыхтаваць гэтыя кадры. Школа будзе выпускаць штогод 150 спецыялістаў.

Пакуль што мы пачалі рэарганізацыю структуры наяўных атэлье — будзем спецыялізаваць іх работу па пэўных відах адзення.

Вырашаецца пытанне аб тым, каб у кожным вялікім атэлье быў свой мастак. «Адзінкі» будучы зацверджаны.

Плануецца адкрыць камбінаваныя атэлье, дзе можна пашыць і паліто і рэчы,

што яго суправаджаюць, — напрыклад, капялюш, плануецца таксама адкрыць «экспрэс-атэлье», якія будучы браць заказы на дробны тэрміновы рамонт адзення ў прысутнасці заказчыка.

Мы добра ўсведамляем, што ўдасканаленне ўсіх відаў бытавога абслугоўвання насельніцтва, паляпшэнне сервісу, у тым ліку і ў сістэме індпашыву, — адна з нашых асноўных задач, вызначаных партыяй і ўрадам.

— ...Якое прыгожае на вас паліто! І так вам пасуе! Напэўна, ім партнае?

— Пашыла ў атэлье!

— Цудоўнае паліто. Але, мабыць, набегаліся, пакуль пашылі? Там жа такія чэргі, у гэтых атэлье!..

— Памыляецеся! Хутка, зручна і так, як я хацела. Не стандарт!..

Веру, што такая размова са знаёмай адбудзецца неўзабаве — і ў мяне, і ў вас. І ўсе жанчыны вакол будучы апрануты па-свойму — па модзе і непаўторна. У любы сезон.

Р. БАКУНОВІЧ.

Парады ўрача

ЦІ ТРЭБА ВЫПРАЎЛЯЦЬ ЛЕВАРУКАСЦЬ?

У рэдакцыю прыйшло ўсхваляванае пісьмо ад малядой мамы: «Майму сыну толькі 1 год і 5 месяцаў, але я ўжо заўважаю, што ён будзе ляўшой. Што мне рабіць, каб выправіць гэты недахоп?..»

Перш за ўсё маме трэба супакоіцца. Нават калі дзіця і будзе ляўшой, нічога страшнага ў гэтым няма. Але хутчэй за ўсё ляўшой ён не будзе. Дзіцячым урачам, ды і больш вопытным мамам вядома, што ва ўзросце да

3—4 гадоў большасць дзяцей праяўляе некаторую схільнасць да леварукасці. аднак пазней усе гэтыя дзеці становяцца праўшамі.

Ну, а калі сапраўды хлопчык стане леварукім?

Адрозніваюць два віды леварукасці — прыроджаную і вымушаную. Што такое вымушаная — зразумела. З прычыны ранення або адсутнасці правай рукі чалавек прыстасоўваецца ўсё рабіць левай. Прыроджаная ж залежыць ад асаблівасцей арга-

нізма, якія ўзніклі пад уздзеяннем не высветленых яшчэ прычын у час першых месяцаў цяжарнасці.

Леварукасць сустракаецца даволі часта, прыкладна ў 4 дзяцей са 100. Апрача таго, бывае леварукасць скрытая — пад уплывам выхавання дзіця піша і есць правай рукой, але калі выконвае асабліва тонкую работу або вельмі хвалюецца — усё робіць левай.

Вядома, што рухамі ўсяго цела, у тым ліку і рук.

ЗВЫЧАЙНА на пісьмы, якія пасылаюцца ў рэдакцыю без адраса, адказу не даецца. І толькі часам робіцца выключэнне...

Дзяўчыну па імені Марына, якая напісала нам горкае, поўнае крыўды пісьмо, можна зразумець. Ёй 15 гадоў, у яе з дзяцінства касяць вочы, а аднагодкі — і хлопчыкі і дзяўчынкі — увесь час дражняць яе, насмехаюцца.

Перш чым адказаць непасрэдна Марыне, мне хочацца спыніцца іменна на гэтым — на крыўдах дзіцяці, падлетка, якія кладуцца на незагартаваную душу цяжкім грузам.

На жаль, у рэдакцыйнай пошце такія пісьмы не выключэнне. То дражняць хлопчыка за тое, што ён заікаецца. То дзяўчына падумвае ледзь не пра самагубства толькі ад пастаянных насмешак: у яе нос няўдалай формы. Пасля пісьма адной маці рэдакцыя часопіса была вымушана звяртацца да калектыву канкрэтнай школы, дзе літаральна цкавалі сына гэтай жанчыны. Аднак пісьмы працягваюць прыходзіць.

Некалькі гадоў назад у Маскве судзілі, і асудзілі на розныя тэрміны турэмнага зняволення, групу хуліганаў, якія забілі «ні-

чыйнага» лебедзя Борку, што жыў у адной з гарадскіх сажалак. Шмат гавораць і пішуць у нас пра «чалавечыя» адносіны да хатніх і дзікіх жывёл, пра амаральнасць тых, хто мучыць безабаронных каткоў і сабак. Мне здаецца, што з'явы гэтыя аднаго парадку.

Калі дзіця можа насмехацца са свайго таварыша толькі за тое, што ў яго косяць вочы, то яно, напэўна, будзе з асалодай нявечыць жывёл. Бо яго не навучылі быць гуманым, чалавечым, добрым. Значыць, дома, у сям'і, яно не сустракае неабходнага тлумачэння, а то і адпору, калі ў расказе ўжывае: «ну, гэтая касая...» або «той, кульгавы». Значыць, у школе, асабліва пачатковай, яно не чула ад настаўнікаў даходлівых слоў — чаму нельга папракаць чалавека, які мае той ці іншы фізічны недахоп.

У медыкаў ёсць цудоўнае правіла — ставіцца да хворага так, нібы ён бліжэйшы іхні сваяк — маці, бацька, сын ці дачка. Іменна таму ўрачы, не задумваючыся, пры неабходнасці аддаюць хворым сваю кроў, рызыкуючы ўласным здароўем і нават жыццём, спяшаюцца па першым выкліку ў самыя цяжкадаступныя месцы. Прафесія медыка лічыцца самай гуманнай прафесіяй. Але ж наша савецкае грамадства самае гуманнае грамадства на зямлі. І калі ніхто не патрабуе ад дзяцей і падлеткаў ніякіх ахвяр, то гэта зусім не азначае, што яны ўжо з самых палёнак не павінны выходзіць іменна як высокагуманныя людзі.

К Р Ы Ў Д А

ТРЭБА ЛЯЧЫЦЬ

Паважаная М. Находка!

У сваім пісьме вы пытаецеся, ці можна выправіць парушаную паставу вашай 15-гадовай дачкі. У свой час, калі дзяўчынка была маленькая, пішаце вы, ніхто не звяртаў увагі, як яна сядзіць, як ходзіць. А цяпер высветлілася, што яна сутулая.

Вядома, у 15 год выпраўляць дэфармацыю намнога больш складана, чым у 7—9 год. І, несумненна, яшчэ прасцей было б не дапусціць паяўлення сутуласці. Пасільная хатняя праца, заняткі фізкультурай умацоўваюць мышцы спіны. Правільная пасадка за партай і сталом спрыяюць фарміраванню правільнага хрыбетніка. А калі дзіця блізарукае і вымушана нізка нахіляць галаву да кнігі або сшытка, што таксама прыводзіць да сутуласці, то нашэнне акулераў можа памагчы ў гэтай бядзе.

Але ўсё гэта ўжо для іншых дзяцей. Вашу трэба лячыць. Лячыць можна. Хоць і цяжка вылечыць у 15 год, яшчэ цяжэй будзе ў 16—17 і, відаць, зусім немагчыма ў 19—20. Таму часу траціць не трэба. Дзе лячыць? Вы не ўказалі свайго адраса, і мы не маем магчымасці даць канкрэтную параду. Звярніцеся да бліжэйшага ўрача лячэбнай фізкультуры. Завочна, не бачачы дзіцяці, мы не можам выпісаць для вашай дачкі комплекс практыкаванняў. А вось пасля агляду спецыяліст назначыць комплекс, які, па меры ўмацавання мышцаў і паляпшэння стану, будзе мяняць праз пэўны час.

камандуе галаўны мозг. Відавочна, іменна ў мозгу і закладзена прычына паяўлення леварукасці. Доказам могуць служыць такія назіранні—часта ляўшы пазней пачынаюць гаварыць, даўжэй не могуць навучыцца гаварыць правільна, крыху спазняюцца з псіхічным развіццём, хоць пасля дасягнення пэўнага ўзросту (3—5 гадоў) ужо не саступаюць у разумовых адносінах праўшам.

Перавучваць ляўшу на праварукага нельга. Па-пер-

шае, гэта будзе адмоўна ўплываць на дзіця—яно можа пачаць заікацца, у яго можа паявіцца касавокасць, расстройца нервовая сістэма. Па-другое, няма ніякай падставы лічыць ляўшу чалавекам з фізічным недахопам—гэта не хвароба і не калецтва, гэта проста не зусім прывычны для нас стан.

Леварукія людзі становяцца цудоўнымі майстрамі сваёй справы і нават могуць, як легендарны Ляўша, падкаваць блыху.

Адным з элементаў гуманнасці (дарэчы, нават і проста выхаванасці) з'яўляюцца тактоўныя адносіны да людзей з фізічнымі недахопамі. І бацькам, і настаўнікам, ды і ўсім дарослым трэба ўвесь час адчуваць адказнасць за чыёсьці пакрыўджаныя дзіцячыя душы.

А цяпер Марыне.

Разнавіднасцей касавокасці, таксама, як і прычын узнікнення гэтага дэфекту, ёсць некалькі. Таму і метадаў лячэння існуе некалькі. Некаторыя формы касавокасці ўдаецца выправіць пры дапамозе спецыяльных акулераў, некаторыя—толькі аперацыяй. На жаль, сустракаюцца зрэдку і такія формы, вылечыць якія пакуль немагчыма. Каб вырашыць пытанне канкрэтна пра тваю касавокасць, табе трэба звярнуцца да ўрача-акуліста ў бліжэйшую паліклініку. Гэты ж спецыяліст, калі спатрэбіцца далейшая кансультацыя або змяшчэнне ў бальніцу, выдасць неабходнае накіраванне.

А на ўсякі выпадак яшчэ адна парада. Умей правільна ацэньваць чужыя ўчынкі і свае магчымасці. Не звяртай увагі на неразумныя насмешкі. Міне яшчэ некалькі год, і твае аднагодкі самі зоймуцца пераацэнкай каштоўнасцей. І ўжо не вочы і нос, а душэўнае багацце чалавека—дабрата, сумленнасць, прынцыповасць—будуць галоўнымі ў вызначэнні адносін.

Усяго табе самага найлепшага.

В. САЛАУХІН,
кандыдат медыцынскіх навук.

Аленка.

Фота Н. Барысенкі.

КАНСУЛЬТАЦЫЯ ЮРЫСТА

Я працавала настаўніцай з 15 жніўня 1933 года, з 13 лютага 1959 г. пакінула работу па хваробе, а 17 мая 1967 года перайшла на пенсію па старасці. Ці маю я права на 10% надбаўкі да пенсіі за няспынны стаж работы звыш 15 гадоў?

С. КЛІШЭВІЧ
Салігорскі раён

Так, маеце права. Надбаўкі за няспынны стаж налічаюцца за працягласць няспыннай работы на адным прадпрыемстве або ва ўстанове незалежна ад таго, калі рабочы або служачы меў гэты няспынны стаж: перад звяртаннем за пенсіяй або калі-небудзь раней. Калі рабочы або служачы звярнуўся за пенсіяй пасля спынення работы, то надбаўка налічаецца за няспынны стаж, які быў да дня спынення работы ці калі-небудзь раней (п. 116 Палажэння аб парадку назначэння і выплаты дзяржаўных пенсій).

Мая маці працягла час працавала ў калгасе. Затым выбыла з калгаса, калі ёй было 53 гады, і нідзе не працавала. Зараз ёй 58 год. Ці мае яна права на пенсію па старасці?

Е. СЯРДЗЮК
г. Омск

У адпаведнасці з Законам СССР ад 15 ліпеня 1964 г. «Аб пенсіях і дапамогах членам калгасаў» пенсіі па старасці назначаюцца членам калгасаў. Ваша маці на дзень звяртання за пенсіяй не з'яўляецца членам калгаса і таму не мае права на яе.

У мяне захварэла дзіця, якому 1 год і 7 месяцаў, і яго паклалі на стацыянарнае лячэнне. Паколькі дзіця было грудное і ў цяжкім стане, я таксама была з ім у бальніцы. А калі выпісвалася, то мне не выдалі бальнічнага лістка, спасылаючыся на тое, што дзіцяці больш года. Ці правільна гэта?

Г. КОЗІК
ст. Ашмянны

Згодна п. 22 інструкцыі ВЦСПС і Міністэрства аховы здароўя СССР «Аб парадку выдачы застрахаваным бальнічных лісткоў», калі разам з хворым дзіцем для догляду яго ў стацыянары знаходзіцца маці, то бальнічны лісток выдаецца толькі пры ўмове, калі яе прабыванне ў стацыянары безумоўна неабходнае. Выдачу бальнічнага лістка з узростам дзіцяці ў гэтых выпадках інструкцыя не звязвае.

Прашу растлумачыць, які парадок звальнення па скарачэнні штатаў.

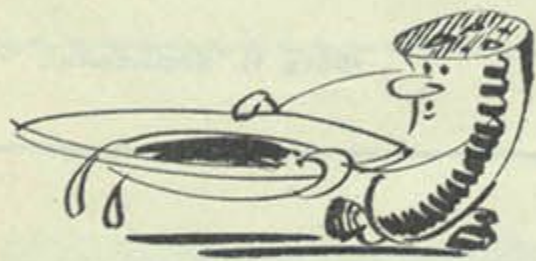
В. ПАШКОЎСКАЯ
Іўеўскі раён

Савет Міністраў Беларускай ССР і Белсаўпроф пастановай ад 27 лютага 1964 г. № 76 устанавілі, што пры скарачэнні штатаў адміністрацыя павінна зыходзіць з вытворчых інтарэсаў прадпрыемства, установы, арганізацыі, улічваючы ў першую чаргу кваліфікацыю і прадукцыйнасць працы работнікаў. Пры аднолькавай прадукцый-

КУЛІНАРЫЯ

СЛАВАЦКІ СУП З КАЎБАСОЙ

Прамыйце кіслую капусту. Бульбу разрэжце на кубікі. Пакладзіце тое і другое ў халодны, звараны загадзя булён і пастаўце на агонь. Абсмажце цыбулю на тлушчы, пасыпце кменам, перцам; дадаўшы мукі, пасмажце яшчэ ўсё разам і выліце ў суп — ён зробіцца гусцейшы. Падсмажце на масле нарэзаную кружочкамі каўбасу, парэзаная кубікамі сала і пакладзіце ў суп. Наліваючы

яго ў талеркі, запраўце збітай смятанкай або звычайнай смятанай і пасыпце зяленівам пяршкі.

На два літры булёну: шклянку кіслай капусты, дзве-тры бульбіны, 350 г каўбасы, 150 г сала, дзве сталовыя лыжкі алею, дзве лыжкі мукі, кмен, перац на кончыку чайнай лыжкі, дзве сталовыя лыжкі смятанкі або смятаны, соль, зяленіва па смаку.

БУЛЬБЯНІКІ

Абярыце сырую бульбу, натрыце на тарцы, выцісніце і дайце падсохнуць. Затым уліце малако, яйкі, дадайце мукі, здробненага часнаку, пасаліце, перамяшайце. З гэтага цеста зрабіце праснакі і смажце іх на разагрэтай патэльні ў сале.

На 1,5—2 кг бульбы — 2 шклянкі мукі, паўшклянкі малака, 2 яйкі, 2—3 зубкі часнаку, 200 г сала, соль, перац па смаку.

ЗАПЯКАНКА З РАЗЫНКАМІ

У кіпечень пакладзіце соль, цукар, рыс і варыце, памешваючы, 10—15 мінут, затым уліце гарачае малако і размяшайце. Дайце крыху астыць, дадайце перабраныя, прамытыя разынькі, збітае відэльцам яйка,

жанай або падсушанай мукой. Накрыйце каструлю накрыўкай і тушыце рагу яшчэ паўгадзіны.

БУЛЬБА, ФАРШЫРАВАНАЯ МЯСАМ

ванілін і зноў старанна ўсё змяшайце. Бляху або патэльні змажце маслам, пасыпце сухарамі, пакладзіце рысавую масу, разраўняйце, змажце яйкам і смятанай і запякайце ў не вельмі гарачай духоўцы. Паддавайце на стол, калі злёгка астыне, з варэннем, маслам або смятанай.

На паўшклянкі рысу — шклянка малака, няпоўная шклянка вады, 2 яйкі, соль, цукар, разынькі па смаку, ванілін на кончыку нажа.

РАГУ З БАРАЊІНЫ

Мяса (разам з рэбернымі костачкамі) насячыце невялікімі кавалачкамі (па 2—3 на порцыю), пасаліце, папярчыце, абсмажце на разагрэтай патэльні і перакладзіце ў каструлю. У патэльні, дзе смажылася мяса, уліце крыху вады, пракіпайце 2—3 мінуты і таксама выліце ў каструлю, дадайце тамат, закрыйце накрыўкай і пастаўце тушыцца на слабы агонь мінут на 30—40. За гэты час абярыце і абсмажце ў тлушчы бульбу, моркву, рэпу, пяршкі, цыбулю і таксама пакладзіце ў каструлю. Дадайце па смаку соль, лаўровы ліст, некалькі гарошын чорнага перцу, смятану, змяшаную з падсма-

ДЭСЕРТ

Нават нявпытны кулінар цалкам справіцца з прыгатаваннем такога хатняга пірага. Змяшайце ў місцы шклянку цукровага пяску, сталовую лыжку сметанковага масла, 2 яйкі. Разатрыце ўсё дабля. Дадайце шклянку смятаны (размяшайце ў ёй няпоўную чайную лыжку пітной соды), затым чайную лыжку варэння з парэчак (або любога іншага), чвэртку шклянкі сечаных арэхаў, перамяшайце, дадайце шклянку пшанічнай мукі, добра вымесіце, пакладзіце на патэльні, на прамаслены ліст пергаменту, разраўняйце і выпякайце ў гарачай духоўцы на працягу 30—35 мінут.

насці і кваліфікацыі перавага павінна быць аддадзена інвалідам Айчыннай вайны, асобам, якія прыняты на работу пасля дэмабілізацыі з арміі, адзінокім жанчынам, якія маюць дзяцей, асобам, у сям'і якіх ёсць два і больш утрыманцаў або няма іншых работнікаў з самастойным заробкам, а таксама работнікаў, якія навучаюцца без адрыву ад вытворчасці. Пры неабходнасці звальнення па скарачэнні штатаў адміністрацыя павінна прапанаваць гэтым работнікам, з іх згоды, перавод на іншую работу на тым жа прадпрыемстве, ва ўстанове, арганізацыі.

Звальненне па скарачэнні штатаў праводзіцца толькі са

згоды мясцовага камітэта прафсаюза.

Калі вы, паважаная тав. Пашкоўская, лічыце, што маеце пераважнае права быць пакінутай на ранейшай рабоце, то можаце звярнуцца з іскам у народны суд.

Я працую выхавацельніцай дзіцячага сада, які знаходзіцца ў сельскай мясцовасці (у саўгасе). Ці маю я права на льготы на камунальныя паслугі?

Г. СІДАРАВА
Меціслаўскі раён

Згодна з пастановай СНК БССР ад 30 жніўня 1928 г., выхавальнікі дашкольных устаноў маюць права на атрыманне бясплатнай кватэры з ацяпленнем і асвятленнем. Ільготы

прадастаўляюцца па асноўным месцы работы і незалежна ад таго, у якой установе, прадпрыемстве ці арганізацыі (дзяржаўнай, кааператывнай, грамадскай, бюджэтай, гаспадарчай) людзі працуюць, калі ўстанова, прадпрыемства ці арганізацыя размешчаны ў сельскай мясцовасці.

Прашу растлумачыць, хто мае пераважнае права на ўступленне ў жыллёва-будаўнічы кааператыв і, у прыватнасці, ці карыстаюцца такім правам пенсіянеры?

Е. СІДАРАВА

г. Быхаў

Пераважным правам на ўступленне ў жыллёва-будаўнічы кааператыв маюць наступныя катэгорыі грамадзян:

а) асобы, якія знаходзяцца на ўліку ў выканкомах мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных, прадпрыемствах і арганізацыях на забеспячэнне жыллой плошчай;

б) інваліды Айчыннай вайны і інваліды працы I і II груп, члены сям'яў загінуўшых воінаў і партызан;

в) асобы, якія маюць права па хваробе на дадатковую жылую плошчу;

г) асобы, дамы якіх падлягаюць зносу ў сувязі з адводам зямельных участкаў для дзяржаўных або грамадскіх патрэб.

А. ХВАСТОУ,
кандыдат юрыдычных навук.

69 4354

ХТО ТАПІЎСЯ?

Я живу ў Светлагорскім раёне Гомельскай вобласці. У канцы ліпеня паехала наведаць сваю сястру ў Віцебскую вобласць, на сваю радзіму. У яе гасцявала дачка, якая прыехала ў адпачынак з Мінска з мужам Міхаілам Уладзіміравічам Каваленкам. Уладзімір 30 ліпеня лавіў рыбу на возеры, якое знаходзіцца паміж вёскамі Шылкі, Скрыдлева і Лядзішча, і раптам пачаў крык: «Дзядзечка, памажыце!» Ён хутка на лодцы пад'ехаў, хлопчыкі кажуць: «Вось тут утапілася дзяўчынка!» Уладзімір пачаў ныраць і выцягнуў ужо нежывую дзяўчынку гадоў васьмідзесяці. Ён пачаў рабіць усё, што мог, каб прывесці яе ў прытомнасць. Тры гадзіны рабіў штучнае дыханне і ўсё-такі ажывіў дзяўчынку.

Дзеці пайшлі ў сваю вёску, а ён паехаў у сваю і не спытаў нават, як завуць дзяўчынку. І бацькі, відаць, не ведаюць, хто выратаваў іх дачку. А можа дзеці дома не казалі пра гэта?

Каваленка Міхаіл Уладзіміравіч жыве ў Мінску. Яго адрас: ст. Сцяпанка, гідра-геалагічная экспедыцыя, дом 9, кв. 11. Каго ж ён выратаваў?

В. ПУНТУС.

ГУМАР

— А ну, растлумач сыну, што такое матрыярхат!

Сучасныя жанчыны, калі яны выходзяць з дому, апрануты нуды менш, чым іхнія бабулі, калі тыя кладуцца спаць.

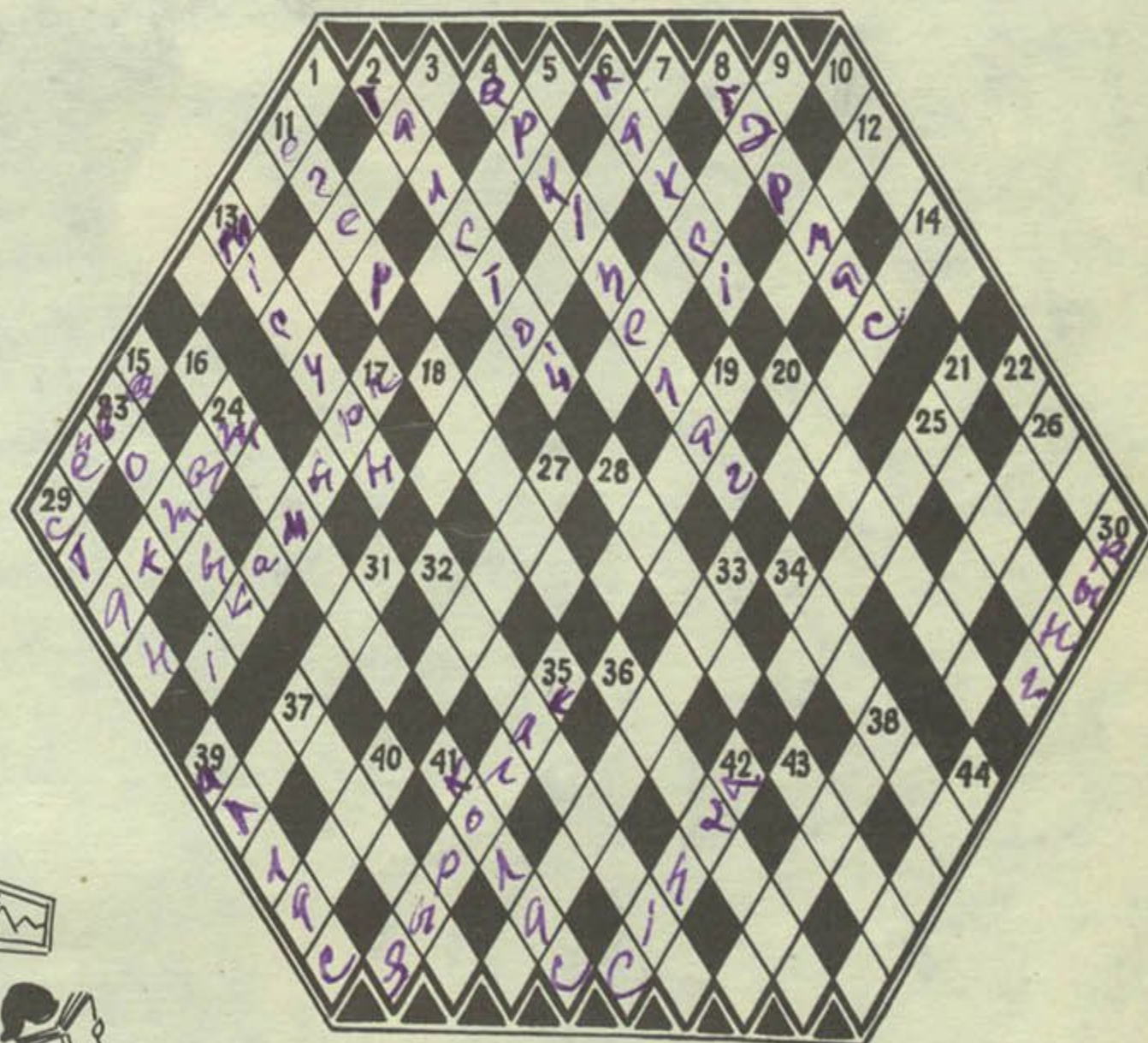

Тэхніка.

КРАСВОРД

1. Сельскагаспадарчае збудаванне. 2. Аўтар рамана «Анна Карэніна». 3. Расліна, пупышкі якой ужываюцца ў марынаваным выглядзе як прыправа. 4. Група астравоў. 5. Крэпасць-герой. 6. Аўтамабіль для паслуг. 7. Актрыса Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. 8. Пасудзіна для падтрымання пастаяннай тэмпературы. 9. Першая жанчына — ваенны жарах, прататып Камісара ў «Антымістычнай трагедыі» Ус. Вішнеўскага. 10. Спявачка, вядомая выканаўца партыі Чыо-Чыо-Сан. 11. Паляўнічы-прафесіянал. 12. Рана ў Копі АССР. 13. Прыток ракі Місісіпі. 14. Беларускі народны танец. 15. Злакавая культура. 16. Вязаная кофта. 17. Драматычны твор Янкі Купалы. 18. Аптычнае шкло. 19. Пераносная радыёстанцыя. 20. Назва самалёта, на якім савецкія лётчыцы ўстанавілі сусветны жаночы рэкорд беспасадачнага палёту ў 1938 годзе. 21. П'еса П. Кавалёва. 22. Газ, хімічны элемент. 23. Сатырычны часопіс. 24. Чэшскі нацыянальны герой. 25. Урадавая ўзнагарода. 26. Персанаж кнігі В. Лаўцэ «Да новага берагу». 27. Беларускі скульптар. 28. Мастацкі тэкстыльны выраб. 29. Машына для выпрацоўкі буйных металічных вырабаў. 30. Арэна спартовага бансэра. 31. Драпежная птушка сямейства ястрабавых. 32. Фільм, створаны па матывах апавесці М. Аляксеева «Хлеб — імя назоўнае». 33. Аўтар балета «Гаянэ». 34. Французская спявачка, з якой сябраваў І. С. Тургенеў. 35. Адзінка колькасці цеплыні. 36. Вядомы савецкі канструктар насмічных апаратаў. 37. Персанаж рамана Л. Перамайскага «Дзікі мёд». 38. Геніяльны рускі мастак, аўтар карціны «Тройца». 39. Зборнік геаграфічных карт. 40. Пахучая трава. 41. Верхняя частка збожжавай расліны. 42. Настольная гульня. 43. Прадмет хатняга ўжытку. 44. Беларускі пісьменнік.

Склаў Аляксандр ЖДАНКО

Галоўны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, М. А. ЖЫДОВІЧ, М. С. КОНАВА, Р. У. КУДРЭВІЧ, Л. П. МАРЫНКЕВІЧ, Р. С. ПІЕНАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77. Тэлефоны: галоўнага рэдактара — 32-20-51, адказн. сакратара, аддзела прамысловасці — 32-38-14, аддзелаў сельскай гаспадаркі і культуры — 32-38-24.

Мастацкае афармленне Ю. Ул. Пучынскага. Тэхнічны рэдактар І. А. Цылаў. Карэктар В. І. Асіпенка.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

АТ 22954. Здадзена ў набор 1/IX-1970 г. Падпісана да друку 22/X-70 г. Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3. Папера 60×90%. Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Мінск. Цана 15 кап.

Дадатак — выкрайка. Тыраж 384 115 экз. Зак. 1175.

На першай старонцы вокладкі: артыстка тэатра імя Янкі Купалы Н. І. Піскарова.

Цена 15 кап.

74995